

DOLENTSKI

Glasilo Socialistične zveze delovnega ljudstva

STUDIJSKA KNJIŽNICA
MIRANA JARCA
NOVO MESTO

1. mesto

Lastnik in izdajatelj: Okrajni odbor SZ DL Novo mesto. — Izhaja vsako sredo. Posamezna številka 10 din. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din; plačljiva je vnaprej. Za izposojnino 900 din oziroma 3 ameriške dolarje. — Tek račun pri Komunalni banki v Novem mestu, št. 60-KB-16-2-24

Štev. 36 (390)

Leto VII

NOVO MESTO, 4. SEPTEMBRA 1957

Urejuje uredniški odbor. — Odgovorna urednica: Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 30. Pošt. preda. novo mesto 33. Telefon uredništva in uprave: št. 127. Rokopisov ne vračamo. Tiska Ciasopisno-založniško podjetje »Slov. poročevalec« v Ljubljani. Za tisk odgovarja F. Tvelev

Razpis volitev

Izvršni svet LRS je na seji 23. avgusta sprejel odlok o razpisu volitev v občinske ljudske odbore na območju naše republike. Razpis določa volitve v občinske in okrajne ljudske odbore.

Volitve v občinske zbore bodo v nedeljo 20. oktobra. Volitve v proizvajalni skupini industrije bodo v soboto 26. oktobra, volitve v proizvajalni skupini kmetijskih pa v nedeljo 27. oktobra. Volitve okrajnih ljudskih odborov bodo v torek 5. novembra.

Kot smo že pisali, bomo pri letošnjih volitvah volili občinske zbore proizvajalcev. Izvoljeni odborniki občinskih zborov in občinskih zborov proizvajalcev bodo izmed sebe volili okrajne zbore, odnosno okrajne zbore proizvajalcev.

Obsežnosti političnih dogodkov, ki se nam obetajo v letošnjem letu, bo dal VI. kongres Ljudske mladine Slovenije 13. septembra v Celju svoj nemajhen delež, saj predstavlja ta kongres že po svojem delovnem načrtu nedvomno važen mejnik v nadaljnjem razvoju mladinskega gibanja, tako v okviru same organizacije LMS, kakor izven nje.

Osnovna težnja kongresa: obravnava tiste probleme, ki so danes v ospredju zanimanja

mladega rodu, nalaga mladinski organizaciji zelo obsežno, pa tudi odgovorno nalogo. Ne gre samo za vprašanje, kateri so osnovni problemi, ki danes otežujejo vzgojno rast mladega človeka. Težko bo tudi najti primerna stališča, ki naj pripomorejo k uspešnemu vzponu mladega človeka. Kratkotrajna strukturna kritika mora imeti svoj končni cilj v iskanju rešitev teh problemov.

Nekaj namreč drži: družbena in politična vloga mladine je

rasla vzporedno z rastjo samouprave, ta pa kaže vse večjo težnjo po pomlajevanju kadrov, zato daje zaključek, da mlajša generacija začenja zamenjati starejšo, toliko večjo odgovornost, kako se bo lotila svojih nalog. Temu zaključku se pridružuje še drugi, namreč dejstvo, da ta generacija raste in se razvija ob uspehih in napakah tiste generacije, ki je njen predhodnik. Tako bo kongres združil dve žarišči: bodočnost in preteklost mlade generacije našega časa.

Delež, ki ga s tem na svoje rame prevzema LMS, pa mora dati predvsem ta rezultat, da bo mlad človek v današnji stopnji družbenega razvoja, kakor tudi v bodoče, poznal svoje naloge v družbi in jih učinkovito izvrševal. Če bo sedanja mlada generacija dopustila napake na svoji poti, bodo te napake slejkoprej nje sami v škodo. Tega se mora zavedati vsak: tisti, ki ga vzgajajo, in tisti, ki vzgajajo!

Mnenja o današnji mladini so zelo različna. Črnogledi ji pripisujejo vsemogoče napake, od neresnosti do pokvarjenosti, in po teh sodbah čaka mladino zelo črna bodočnost. Res je mogoče le to, da je današnja generacija razpeta med svojimi željami in svojimi potrebami, kar predvsem povzroča standard, ki je v svetu precej različen, našim mladim ljudem pa je pogled v teh vprašanjih zelo usmerjen na bližnji zapad.

Težave, ki s tem v zvezi nastajajo, pa vedno različno učinkujejo: večina je pripravljena doma ustvariti boljše življenje, nekaj pa jih gre poizkusit srečo čez mejo.

Mlada generacija je tudi bolj demokratično razpoložena in bolj neposredna v medsebojnih odnosih. Tudi dejstvo, da je kritična do družbenih dogajanj, kaže bolj na prizadetost mladih ljudi za življenje okrog sebe, kot na neresnost ali zlonamernost. Seveda pa je treba vsem tem lastnostim dati pravilno smer razvoja, in del te naloge naj bi rešil VI. kongres LMS. Mladi delavci, kmetijski fantje in dekleta, mlada inteligenca, vajenci, uslužbenci, dijaki, vsak ima specifične težave in uspehe, pa naj se organizirano ali neorganizirano borijo za svoje življenjske ideale. Ljudska mladina kot politična organizacija čuti prav zaradi tega svoje dolžnost, da te težnje in probleme združi in nakaže primerno pot, ker bo le s posluhom za utrip življenja mladih ljudi in na bogatih tradicijah svoje organizacije, Zveze komunistov in drugih organizacij tudi v bodoče predstavljala tribuno mladega človeka, za uveljavljanje v družbenem in političnem življenju, ki je v končni liniji le del splošnih družbenih težnj.

Tudi mladinska organizacija novomeškega okraja se z vso (Nadaljevanje na 2. strani)

Mladinske delovne brigade so odšle

Od 22. junija do 28. avgusta je delalo na cesti Novo mesto - Mačkovce sedem mladinskih delovnih brigad, pet v prvi in dve v drugi izmeni. 28. avgusta so se poslovili zadnji brigadirji in brigadirke. Poslednja je odšla V. ljubljanska mladinska delovna brigada Moše Pijada. Skupno je bilo v vseh brigadah, ki so delale na tem odseku 580 mladincev in mladink.

Kot brigade v prvi izmeni, ki so delale v največji pripravi in navzlic temu dosegale izredne delovne uspehe, sta tudi obe brigadi druge izmene pokazali pri delu veliko pozitivnovalnost, zato tudi uspehi niso izostali. Če je delo prve izmene ovirala silna vročina, je delo druge izmene večkrat oviralo dež. Vremenski pogoji jim res niso bili preveč naklonjeni.

Navzlic temu pa so uspehi dela velik. Tudi obe brigadi druge izmene sta odšli iz Novomeškega mesta s častnimi nazivi udarnih brigad. V. MDB Moše Pijada je dobila ta naziv trikrat, VI. Janka Premrla-Vojka pa celo štirikrat. Ta brigada je bila poleg tega enkrat še pohvaljena, na delu pa je bila pet tednov.

In učinek dela zadnjih dveh brigad? Točnega pregleda vseh del nimamo. Med drugim sta brigadi v tem času odkopali nad 600 m³ starega cestišča, vtiakovalce v cestišču okoli 500 m³ kamna, razsuli okrog 400 m³ starega materiala, napravili okoli 2.000 metrov robnikov, izkopali odvodne jarke skoraj po vsej dolžini trase ter opravili še veliko drugega dela. VI. ljubljanska MDB Janka Premrla-Vojka je v zadnji dekadi presežala norme povprečno za 231 odstotki! Pri vtiakovanju ceste so mladinci dosegali tudi do 700 odstotkov norme, mladinke iz VI. brigade pa tudi do 400 odstotkov!

Delo na odseku mladinskih delovnih brigad ni povsem končano, kajti brigadi druge izmene, zlasti V. brigada Moše Pijada je delala to, kar ni bilo predvideno za nikošar, najmanj pa za mladinske brigade. Odkopavala in utrjevala je vodovodno cev na cesti Herojev, to je popravljala površnost pri zasipavanju vodovodne cevi. brez tega dela bi brigade končale dela na odseku, ki so ga prevzele, še predčasno, navzlic neugodnemu vremenu.

Po več kot dveh mesecih dela so mladi graditelji odšli iz Novomeškega mesta. Upamo, da so s seboj odnesli boljši vtis, kot so ga imeli nekaj dni po prihodu.

Veljavi — do 10. septembra preverite pri pristojnem matičarju, če ste vpisani in kako ste vpisani v volilni imenik

Taborniki Gorjanskega rodu so letos že drugi postali prvaki Slovenije v taborniškem mnogoboju. K temu uspehu so pripomogli tudi člani družine Dobrih tovarišev (učenci in gospodarstveniki), ki so osvojili v postavljanju šotorov C starostne skupine I. mesto. Na sliki: tov. Simončič sprejema diplomu od načelnika ZTS tov. Blahe. Foto: Dobovšek.

Zgradili bodo zdravstveni dom

Zelja, da bi Metlika dobila nov, sodoben in higienski ter zdravstvenim potrebam ustrezen zdravstveni dom, se bo drugo leto menda le izpolnila. Prejšnji teden je namreč občinski ljudski odbor razpisal javno licitacijo za oddajo gradbenih del pri zdravstvenem domu v Metliki. Predračunska vsota za celotno zgradbo znaša 18.854.250 din, za gradbeni del do tretje faze, ki bi prišla že letos v poštev pa bi bilo potrebnih 7.000.000 din.

Licitacija bo dopoldne dne 10. septembra v prostorih občinskega ljudskega odbora. Če bo uspela in bodo gradbeni dela uspešno stekla, je upati, da bo do novega leta stavba v surovem že pod streho.

Za novi zdravstveni dom je že odkupljeno zemljišče — stal

bo na prostoru sedanje mestne zaje — in tudi denarna sredstva so v glavnem zagotovljena. Precej bodo prispevali tudi sami prebivalci metliške občine, saj so se na primer vaščani v Bolodražu in iz Slanve vasi že ponudili, da bodo prispevali les

oziroma dovažali gradbeni material. Prav gotovo je, da tudi ostale vasi in meščani sami ne bodo zaostajali s prispevki in delom, tako da bo ta prepotrebna stavba čimprej izročena svojemu namenu.

«Celje 1957»

Pod tem naslovom so v Celju priredili več razstav, ki nazorno kažejo gospodarsko rast celjskega okraja, hkrati pa tudi kulturno prosvetno dejavnost tega okraja. Razstave so odprli v navzočnosti Zveznih in republikanskih predstavnikov ljudske oblasti v soboto 24. avgusta, odprte pa bodo do 4. septembra.

LJUDSKA MLADINA SLOVENIJE
Delovne brigade — Sekcijski štab
Novo mesto

Ob zaključku dela letošnjih MDB v Novem mestu bi se radi zahvalili vsem, ki so s kakršno koli pomočjo in razumevanjem pomagali k našemu delu in življenju v brigadah. Izkoristimo to priliko in se vam iz vsega srca zahvaljujemo za razumevanje in pomoč, ki ste nam jo nudili. V dolenski metropoli smo kot mlada generacija — Titova mladina — privedli mnogo lepega in se naučili še več koristnega. Ta kraj in te ljudi bomo ohranili v trajnem spominu, saj je sedaj tudi del naših moči. Zeleni pa bi tudi, da se nas tudi vi kaj spominjate in nam opomnite, če smo v našem mladostnem zaletu napravili kaj nepravilnega.

Z brigadirskim ZDRAVO!

Novo mesto, 27. avgusta 1957.

Komandant štaba: Gerželj Milan

SPET GRADIJO

Kmetijska zadruga Straža pri Novem mestu je gotovo med vsemi zadrugami v okraju največje gradila. V tri velike stavbe, to je zadrugi dom, upravno stavbo in v stavbo zraven, kjer ima zadruga sodoben trgovski lokal in upravne prostore, v srednji stavbi v prvem nadstropju pa ima svoje urade občinski ljudski odbor, je zadruga vgrajala nad 24 milijonov din. Vrednost teh stavb pa je gotovo še enkrat večja.

Sedaj gradi Kmetijska zadruga Straža stavbo za zdravstveno ambulanto. V spodnjih prostorih, odnosno zraven te stavbe bo imela zadruga garažo za stroje. Zdravstvena ambulanta in zdravnik sta za Stražo res nujno potrebna.

Razumljivo je, da straska zadruga ne zanemara tudi ostalih nalog zadrugarstva. Za izboljšanje življenja je že veliko naredila, prav tako za večjo hektarski donos. Zadruga v glavnem odkupuje vse kmetijske presečke, pa tudi gozdne sadeže in zdravilna zelišča.

Zlasti je letos zadruga povečala odkup živine. Zadrugniki v okolici, ki so se v času večje sečnje lesa veliko bavili s prevozni in zato imeli veliko konj, sedaj opuščajo prevoze. Konj je čedalje manj, kajti zasluga v vožnji, se kmetovalci vedno bolj opirjajo na prevoze piemenske goveje živine in prašičev. Letos je zadruga prvič uspela skleniti pogodbe za pitanje živine. Do

Uradni vestnik št. 11

Uradni vestnik okraja Novo mesto prinaša v 11. številki: Odlok obč. LO Novo mesto o družbenem planu in odlok o proračunu za leto 1957; odlok obč. LO Kostanjevica-Podbočje o spremembi in dopolnitvi odloka o oprostitvah in olajšavah samoplačnikov za zdravstvene storitve; odlok obč. LO Semič o spremembi odloka o ustanovitvi svetov potrošnikov; dalje prinaša še bilance: Tovarne zdravil »Krika« Novo mesto, Zadrugskega trgovskega podjetja »LES«, Mizarškega podjetja Semič in Trgovskega podjetja »TOBAK« Novo mesto. Vse bilance so za leto 1956.

Tudi v juliju porast izvoza

Naš izvoz raste iz meseca v mesec. Navzlic dopustom smo v juliju letos dosegli rekord v izvozu. Ta mesec smo izvozili v druge države za 10 milijard 562 milijonov din, od tega iz Slovenije za milijardo 779 milijonov din. Med izvoženimi izdelki iz naše republike so še vedno izdelki lesne industrije, kot je pohištvo, lesna galanterija, leseni gospodinski izdelki in drugo. Izdelkov lesne industrije so v juliju izvozili za 333 milijonov din. Med izvoznim blagom iz naše republike v juliju zavzemajo pomembno mesto tudi gozdni sadeži (gobe) in zdravilna zelišča.

Letos je zadruga odkupila tudi okoli 5.000 kg malin. Pri tem odkupu pa večkrat nastajajo nepotrebna negotovanja zaradi odkupnega področja za posamezne zadruga. To zadevo pa bi lahko že uredili. Vsaki zadrugi na območju, kjer rastejo maline, bi morali določiti skupno področje in zahtevati, da to upošteva vsaka zadruga. Odnosi, ki vladajo med posameznimi, ne bi rekli zadrugami, pač pa pooblaščenimi nakupovalci posameznih zadrug zaradi neurejenosti ali neupoštevanja odkupnih področij, so vse drugo kot socialistični.

Kmetijska zadruga Straža bo imela polletni občni zbor zadrugnikov v začetku septembra. Upravni odbor pripravlja za občni zbor izčrpno poročilo.

Notranjepolitični tedenski pregled

TRIJE SEJMI

Kot vsako leto, je bilo tudi v letošnjih poletnih mesecih cela vrsta sejmov, razstav in tednov, ki naj bi prikazali gospodarsko moč posameznih okrajev, republik in zvez. Menda nam ne bo nihče zameril, če bi trdili, da je bilo le-teh celo preveč, saj privrejanje takega sejma ni poceni in marsikdaj morajo tako razstavo ali vsaj lep del plačati potrošniki. To seveda ne velja za tiste prireditve, kjer že vnaprej vemo, da bodo imele tudi velik trgovski uspeh in da bo sklenjenih mnogo koristnih pogodb, da ne govorimo o tistih razstavah, ki posredujejo naše blago tudi v tujino. Drugače pa je tam in prav v zadnjem času smo lahko gledali več takih lokalnih razstav, kjer razstavljajo blago tudi taka trgovska podjetja kot so NA-MA, ali celo trgovine z mešanim blagom. Na neki razstavi smo opazili na velikem razstavnem prostoru tako podjetje in izračunali, da ga je razstavljavanje moke, bonbonov, cikorije in drugih proizvodov, ki jih potrošniki vidijo vsak dan, stalo okoli 400.000 din. Ta trgovina bi morala do konca leta prodati potrošnikom 400.000 kg blaga za dinar dražje, da bi lahko pokrila »izredne« stroške. Ker tolikšne količine brščas ne bo prodala, bodo morali zato nekatere vrste blaga občutneje podražiti. Tako razstavljanje pa je prav gotovo nesmiselno in bi ga bilo treba s predpisi prepovedati, če že ne vsaj omejiti.

Med velesejmi, ki pa so imeli prav gotovo velik pomen, je bil 25. mednarodni kmetijski velesejem v Novem Sadu. Ogledalo si ga je več kot 200.000 obiskovalcev, največ kmetov iz Vojvodine. Razstava je bila prirejena tako, da so se lahko obiskovalci marsičesa naučili. Na velesejmu so letos tudi prvič uvedli avkcijso prodajo živine. Kupci so bili spočetka bolj rezervirani, kajti prodajalci so nastavili visoke začetne cene. V zadnjih dneh pa se je zanimanje povečalo. Cene so nekoliko znižali in prodali za okrog 20 milijonov dinarjev plemenitih goved, svinj in ovac. Tovarne kmetijskih strojev in uvozniki podjetij so sklenile na velesejmu precejšnje kupčije. Tako je Tovarna kmetijskih strojev iz Zemuna sklenila na razstaviški pogodb, za toliko strojev, kolikor jih zmore izdelati. Upozna podjetja pa so že dan pred zaključkom velesejma sprejela za nekaj milijard dinarjev naročil za uvoz kmetijskih strojev. Zadnji dan razstave so imenovali »Dan pšenice«. Za zvezno nagrado je pripravljeno 114.000 ha pšenice. Po končnoveljavni podatkih je bil na 53 tisoč hektarjih dosežen povprečni donos 27 metrskih stotov. To nomeni, da bo skoraj polovica prijavljenih površin prilaša v polsten za nagrade. 59 predstavnikov kmetijskih organizacij so ob tej priložnosti podelili nagrade v višini 181 milijonov dinarjev.

Druga pomembna velesejmska prireditve je vsekakor beograjski velesejem, ki je bil letos organiziran prvič. Na tej razstavi so jugoslovanski proizvajalci pokazali več kot 5.000 proizvodov, večinoma takih, ki smo jih začeli izdelovati šele po vojni. Zelo pohvalno se je o tej prireditvi izrazil tudi predsednik republike Josip Broz-Tito, ki si je minulo sredo ogledal razstavišče. Mimogrede naj omenimo, da je odšel za tem tudi na novosadski sejem, kjer je dejal: »Če bi na pol milijona hektarov zemlje dosegli tolikšen donos pšenice, je nam ne bi bilo treba uvažati.« Pričimni je, da doslej še nobeno leto ni bil zadovoljen z uspehi našega kmetijstva. Letos pa, da je povsem zadovoljen in da je treba tako nadaljevati!

Tretja pomembna prireditve pa bo vinska razstava v Ljubljani. To bo pravzaprav svetovna prireditve, saj bo sodelovalo na razstavi skoraj 30 držav z vseh kontinentov (celo Avstralija bo razstavila svoja vina). Razstavljenih bo okoli 200 vzorcev iz tujih dežel, poleg 260 vzorcev domačih sort. V oceno pa je bilo poslanih 588 vzorcev vin iz 19 dežel. Nedvomno se bodo s to razstavo jugoslovanska vina v spetu uveljavila še bolj kot doslej. Zato pa težko razumemo, kako to, da na razstavo niso prišli vinogradniki iz vinorodnih krajev kot so: Dalmacija, južna Srbija, Fruška gora in končno tudi Makedonija, kjer se je vinogradništvo v zadnjih letih prav lepo razvilo. Kaže, da je konkurenca med velesejmskimi mesti tako velika, da nekaterim celo ovirajo obisk razstavljalcev v drugih krajih. Morda je to zelo huda misel, toda vse kaže, da je partikularizem precej močan.

Obračun in perspektive brez obljub

Priloge za volitve ljudskih odborov so v polnem teku. Po budo za razpravo pred volitvami so dale organizacije Socialistične zveze, ki bodo tudi predlagale kandidate za bodoče ljudske odbore. V Novem mestu je bila prednja teden razprave na seji predsedstva okrajnega odbora SZDL, katere so se udeležili tudi predstavniki ostalih organizacij in društev. Na seji so sprejeli smernice za delo vseh organizacij in društev glede priprave in izvedbe volitev ljudskih odborov. Sejo je vodil predsednik SZDL za naš okraj, tovarš Jože Borštnar.

Na seji so poudarili, naj bodo priprave za volitve ljudskih odborov natančne obračune dosežanj dela in razprava o programu bodočega dela. Kritično je treba preučiti dosedanje delo ljudskih odborov, organov družbenega upravljanja, pomeniti se o naši notranji in zunanji politiki, o raznih nalogah organov družbenega upravljanja, o delu svetov, in podobno. Pomembno je pregledati dosedanje uspehe pri gradnji komunalnih objektov, se pogovoriti o izvašanju socialne in zdravstvene politike, o prosveti, o naši politiki v kmetijski, pa tudi o naših skupnih naporih za napredek.

Napaki bi bilo, če ne bi pri ocenjevanju dosedanjih uspehov, ki so vidni prav povsod v vsaki občini, kritično ne obdelali tudi razne negativne pojave, ki so se in se še pojavljajo v

poslovanju naših družbenih organov, slabe odnose do ljudi in do ljudskega imanja ter podobne slabosti in napake. Tudi te je bilo, hkrati je treba obravnavati bodoče gospodarske razvoj vsake občine in okraja, toda v okviru uresničljivih možnosti brez vsakih obljub. Dosedanje uspehe smo dosegli s skupnimi napori naših delovnih ljudi, prav na te sile pa moramo računati tudi pri sestavi perspektivnih gospodarskih načrtov.

Kako smo gospodarili

Ze nekaj številok o gospodarski dejavnosti našega okraja v letih 1954—1957 dokazuje, da se naše gospodarstvo sicer počasi, vendar vztrajno zboljšuje. Te številke pa dajejo hkrati odgovor na mnoga vprašanja in negotovanja na terenu.

Leta 1954 je znašala prednost bruto produkta v našem okraju 9 milijard 449 milijonov din, do leta 1957 pa se je dvignila na 13 milijard 53 milijonov din. Družbeni proizvod se je v tem času dvignil iz 5 milijard na 6 milijard 740 milijonov dinarjev, narodni dohodek pa iz 4 milijard 266 milj. na 5 milijard 591 milj. din. Na prebivalca je znašal narodni dohodek leta 1954 47.000 din, leto pa bo znašal 60.500 din v republiškem merilu, znaša pa vendar le 49 odstotkov republiškega povprečja in sodi naš okraj med gospodarsko najbolj zaostale okraje v Sloveniji.

Proračunska potrošnja okraja in občin znaša za ta 4 leta (1954—1957) 3 milijarde 254 milijonov. Ta sredstva so bila porabljeni: za prosveto in kulturo 861 milijonov, za socialno skrbstvo 188 milijonov, za zdravstveno zaščito 305 milijonov, za državno upravo in sodstvo 1 milijardo 66 milijonov, za komunalno dejavnost 115 milijonov in za razne dotacije, jamstva in obveze 481 milijonov. To pomeni, da smo potrošili za gorje namene leta 1954 7.699 din na prebivalca, leto pa 9.690 din na prebivalca. V teh letih so se znižali izdatki samo za državno upravo in sodstvo za tri odstotke, za vse druge pa so se dvignili, izdatki za komunalno dejavnost celo za 300 odstotkov.

Razen rednih proračunskih sredstev smo v tem času porabili za investicije 2 milijardi 102 milijona din, od tega milijardo 44 milijonov za gospodarske investicije, za negospodarske investicije 657 milijonov. Sredstva za gospodarske investicije smo dobili: iz splošnega investicijskega sklada 267 milj., iz republiškega invest. sklada 115 milj., iz sklada za pomoč Primorski, Kočevski in Dolenjski 470 milijonov, iz lokalnih skladov 393 milijonov in iz ostalih virov 188 milijonov. Sredstva za negospodarske investicije v višini 657 milijonov smo dobili iz lokalnih proračunov 234 milijonov, od republike 389 milijonov in iz posojil 33 milijonov. Nad polovico teh sredstev smo porabili za komunalna dela. Pri tem niso upoštevana sredstva, ki so jih za negospodarske investicije porabili občinski ljudski odbori in kmetijske zadruge. Iz raznih skladov smo v tem času porabili še nad 700 milijonov din, od tega samo za gradnjo stanovanj okoli 400 milijonov. Skupno smo v tem času porabili 8 milijard 823 milijonov din.

Koliko smo plačali davkov

Koliko pa smo v tem času plačali davkov? O visokih davkih je največ razprav in največ kritike. Celotna davčna obremenitev prebivalstva v teh letih je znašala milijardo 365 milijonov din. To je toliko, kolikor smo v tem času izdali za prosveto, socialno skrbstvo in zdravstvo, zaščito, in nič več. Povprečno zneso to v teh štirih letih 14.600 din na prebivalca, ali leto 3.850 din na prebivalca.

S temi številkami mora biti seznanjen vsak volivec, hkrati pa nam služijo tudi kot podlaga za sestavo gospodarskih načrtov za bodoče. V gornjih številkah pa ni zajeta dejavnost kmečkega združništva, ki je zlasti v teh letih dosegla zavidljive uspehe, o čemer poročamo v drugem članku.

Na razširjeni seji Predsedstva okrajnega odbora SZDL so poleg gornjih številok razpravljali še o drugih problemih v okraju. V teh dneh bodo imeli razširjene seje tudi občinski odbori SZDL, na katere bodo prav tako povabili predstavnike vseh ostalih organizacij in društev. Skupno se bodo pogovorili o vseh teh problemih, o dobrih in negativnih stvareh ter predvideli kandidate za posamezne volilne enote. Končno bodo o tem še razpravljali in sklepali zbori volivcev, ki bodo tudi sprejemali kandidatne liste.

Pri nas je, kot v mnogih naprednih državah, cerkev ločena od države. Vsek ima na prosto, ali se hoče udeleževati verskih obredov ali ne. To je stvar posameznika. Isto velja tudi za vero. Stari otroke lahko po-

Ko je pred kratkim predsednik Eisenhower na tiskovni konferenci izrekel željo, da bi Kongres sprejel tisto določbo v zakonu o državljskih pravicah, ki govori o kazenskem postopku v primeru odrekanja volilne pravice črnu ali kateremu koli državljanu, je senat naslednjega dne storil prav nasprotno. To se pravi, potrdil je določbo o kazenskem postopku proti osebi, ki bi kratila drugi osebi izvajanje volilne pravice in drugih državljskih pravic, toda s poroto. Vlada je bila prvotno predlagala, da bi v teh primerih razsojalo sodišče brez porote, senatorjem z Jugo, kjer je plemenska nestrpnost najmočnejša, pa se je posrečilo v to določbo vrniti poroto. Vsakdo namreč ve, kako bodo porote razsojale in s kom bodo držale. To je bil en predsednikov poraz, toda ne edini.

Predsednik Eisenhower in njegova vlada sta bila porazena pri drugem zakonskem načrtu — o pomoči tujini. Kongres je to pomoč občno znižal v znesku pet sto milijonov dolarjev. Prav tako je pogorel v Kongresu zakonski načrt o gradnji šolskih poslopj. Toda tudi to še ni vse.

Predsednik Eisenhower je še vedno močno spoštovan osebnost v ZDA, toda njegova politika kaže ni več. Neki ameriški novinar je duhovito zapisal, da so morda trenutki, ko predsednik ne obžaluje toliko, da ga 22. amandma na ameriško ustavo omejuje samo na dvakratno predsednikovanje, ampak bolj dejstvo, da ga ni omejeval na eno samo predsednikovanje. Tako bi bil rešen vseh skrbi in nevednosti, ki

jih prinaša s seboj položaj, za katerega vsi vedo, da se bo končal leta 1960. Za marksističnega politika Eisenhower ni več zanimiva. »Zanimiva« je tisti, ki bo prišel za njim kot predsednik ZDA. Toda tudi to še ni vse. Očitni na naslov predsednika Eisenhowerja se množijo, ne da bi se javnost posebej razburjala.

Očitajo mu med drugim, da ni podprl v senatu tistih senatorjev, ki so si na

PREDSEDNIKOV VPLIV

vse kriplje prizadevali spraviti skozi senat zakon o državljskih pravicah, a jih je »predsednik pustil na cedilu in se umaknil pred nasokom južnjaških senatorjev«.

Predsednik so začeli tudi očitati, da kaže precejšnjo nevednost o marksizem važnem vprašanju. Neki novinar ga je na tiskovni konferenci vprašal, če je res, da bi senatorji sprejeli zakon o gradnji šolskih poslopj, če bi čutili, da se predsednik iskreno in vneto zavzema za ta zakon. Eisenhower je dejal, da mu o tem ni nič znanega. Verjetno pa gre v tem primeru le za opravičevanje senatorjev, ki čutijo, da je bil zakonski načrt o gradnji šolskih poslopj priljubljen.

Sveđa očitačo predsedniku Eisenhowerju tudi to, da je težko priti do njega in da premalo časa preživi za svojo pisarno mizo oziroma, da preveč igra golf. Na to je bil Eisenhower

Američane sam opozoril pred volitvami, ko je dejal, da mu šibko srce najbrž ne bo dovoljevalo, da bi preveč sedel v pisarni.

Toda kljub tem očitkom držl, da je predsednik Eisenhower voditelj naprednejega krila republikanske stranke, da je njegova smer popularna pri ljudeh in da so tisti, ki ga najbolj kritizirajo (konzervativno krilo republikanske stranke), napadli predsednika v hrbet. Njegov bivši finančni minister je napadel proračun, ki ga je predlagala vlada!

Toda najbolj očitno je izgovarjanje na predsednika prav v primeru zakona o državljskih pravicah. Marksistični severni senator ima slabo vest, ker so ga južnjaki pregovorili. Pred kratkim je južnjak Russell v senatu govoril o rasnih nemirih v Chicagu (na severu). Odgovoril mu je senator Douglas iz Illinoisa in ob njegovih besedah je senat onemel in ga poslušal v popolni tišini:

»V Illinoisu« je spregovoril odločno in nekoliko žalostno Douglas, v imeno mnogo napak. V naših rasnih odnosih je mnogo težkih vprašanj. Marksist ne gre gladko. Pred nekaj dnevi so izbruhili rasni neredi na južnem koncu Chicaga in še se pojavljajo nemiri. Lahko pa trdim, da črni v Chicagu volijo, da se vozijo skupaj z belci v avtobusih, da lahko hodijo v parke. Njihovo dostojanstvo ni ponižano. Z njimi ravnamo kot s človeškimi bitji. Trenutno je še zmagal Jug, toda ne za dolgo.

V Celju bo zborovala Ljudska mladina

(Nadaljevanje s 1. strani)

zavzetostjo pripravila na ta kongres, čeprav je III. plenarni okrajnega komiteja LMS ugotovila, da nekatere slabosti, ki predstavljajo nemajhnega zapreko za uspešno izvršitev nalog, ki si jih je zastavil kongres, naravno na osnovi skupnih naporov vseh mladinskih organizacij — od osnovne organizacije do Centralnega komiteja. Tako smo morali ugotoviti dejstvo, da naša organizacija in tovariši iz njenega vodstva kljub temu, da so se v praktičnem delu večkrat srečevali s problemi mladih ljudi, in jih tudi reševali, niso uspeli to problematiko združiti v celotno sliko razvoja mladine v vrstah organizacije ali izven nje, kar je vsekakor posledica ozke orientacije aktivistov za samo organizacijo, ne pa na družbeno problematiko sploh. Vendar to ni tragično, niti najvažnejša slabost. Bolj je pereč problem povezave med našo organizacijo in drugimi organizacijami. Če v malo večjih trgih nam je anketa nakazala vrsto društev, od gasilcev do Partizana, športnih društev itd. Vsa ta društva in organizacije imajo v svojih vrstah v glavnem mladino. LMS kot politična organizacija hoče nedvomno tesno sodelovati z vsemi temi organizacijami, ki vzgajajo mladino. To hotenje pa bi moralo biti obojestransko in izraženo v večkratnih medsebojnih razgovorih, da ne bo skrb za mladino ostala samo na jeziku. Verjetno bi z malo dobre volje imeli tudi na plenu OK LMS vsaj nekaj predstavnikov vabljenih društev in organizacij, če bi se tovariši resneje oprijeli vprašanja mladega naraščala, tako pa smo morali nekoliko razočarani ugotoviti, da ni bilo od 8 vabljenih predstavnikov, razen člana OK ZKS, pikogar.

Tudi ugotovitev, da je priliv mladine v ZK ravno na Dolenjskem najmanjši, je imela svoj odmev na tem sestanku. Tovariši so opozorili, na niti četrtini članov občinskih komitejev ni v Zvezi komunistov, in zato sklep plenuma, da bodo občinski komiteji sami predlagali svoje člane v ZK, ni neumesten. Naštete pomanjkljivosti pa niso ogledalo dela naše mladine, saj so uspehi, ki jih je dosegla in jim še gre naproti, dovolj veliki, da bodo dali dovolj sno-

vi našim delegatom, ki bodo zastopali novomeško mladino na kongresu v Celju. Letošnja novost je tudi naloga vseh mladinskih organizacij, da v pisnih kongresu razložijo svoje delo, težave, ki jih imajo in morebitne predloge za izboljšanje stanja v mladinskih organizacijah. Če bodo tudi vse organizacije novomeškega okraja pridno sledile pozivu Centralnega komiteja, potem ne moremo dvomiti v popoln uspeh kongresa.

Jože Hartman

Asfalterji na cesti Novo mesto—Smednik

Pritožbe iz Hrasta

Ne daleč od Vinice v Beli krajini je vas Hrast. Poleg sadjarstva in vinogradništva se ukvarjajo še z živinorejo in poljedelstvom. Njive so na valovitem terenu in zato je obdelava toliko težja.

Kar se tiče napredka smo daleč za ostalimi vasi v Beli

krajini. Skoraj vse vasi imajo že elektriko, urejene studence, popravljene poljske in gozdne poti in pod. Pri nas vsega tega nimamo. Leta 1955 je bila napravljena trasa za električno napeljava od vasi Perudine do Hrasta, to je okoli 300 metrov zračne črte. Dobili smo nalogo, da pripravimo drogeve, potem pa je vse utihnilo.

Imamo dober studenec, toda neurejen. Voda se razliva povsod, manjka pa jo za napajanje živine in pranja. Treba bi bilo le nekaj dobre volje vaščanov in nekoliko pomoči, pa bi se lahko marsikaj uredilo. Poti so tako slabe, da ne bomo mogli več voziti po njih, če ne bodo popravljene. Ko je bil sprejet zakon o takсах na vozove, živino in pod., je pisalo v Dolenjskem listu, da se bo del tega denarja porabil za vzdrževanje cest, vaških potov itd. Dosedaj iz tega skala za našo vas nismo dobili ničesar. Kje je vzrok?

POJASNILNO UREDNIŠTVO. Del takse od vozov gre v resnici za popravila vaških in občinskih potov. Znano je, da je bilo v denarjem iz tega skala v našem okraju v zadnjem času, popravljeno in urejeno na desetine kilometrov potov. Pozanimajte se, če ste v vaši

vasi vi plačali takso od vozov. Popravila vašega občinskega, kako je z razdelitvijo sklada za popravila vaških in občinskih potov — sklad je pri občini — in zakaj je bila pri tem upoštevana tudi vaša vaza, kolikor nam je znano, občinski ljudski odbori dajejo ta sredstva predvsem v tiste kraje, kjer so prebivalci pripravljali sami prispevati z delom in vožnjami čim večji delež. To velja tudi za druga komunalna dela. Pobuda mora priti od vas samih. Samo s skupnimi napori je možno doseči napredek.

Mladinska brigada je morala znova odkopavati na Cesti herojev v Novem mestu, ker so vodovodarji slabo utrđili jarek nad cevmi.

Sistematično zajemanje in izkoriščanje odpadkov je tudi ena izmed značilnosti napredne gospodarske države. Veliko naporov je bilo treba vložiti, da smo v tej gospodarski dejavnosti dosegli uspehe, s katerimi ne zaostajamo za ostalimi evropskimi državami. Pri tem delu smo naleteli na veliko razumevanje našega prebivalstva in se pripravljamo za nadaljnjo naklonjenost.

»ODPAD« — Ljubljana, telefon: 30-573, 32-664, direktor: 32-732.

PENZIONIST ŠIMEN

Ko sem bil še mlad rudar in smo ga takole ob »colengij« malo ruknili, je rad prisedel star, onemogel rudarski upokojenec Šimen. Pri tej mizi ga je dobil glazek, pri drugi dva, pa se je možakar udobrovoljil in nam rad kaj povedal iz svojega življenja. Nekot sva se pa dobila sama, dal sem za literček, takrat mi je razkril vso tragedijo svojega življenja.

Bil je nezakonski sin deklet Urše, Urša je primolila na božji poti na Zalostni gori. Ker je bila dekla pridna, so ji dovolili, da je ostala pri hiši. Teden po porodu je poležala, potem pa je morala na delo. Šimena je naložila v kosaro, odnesla s seboj na njivo, ga po potrebi podajala in za silo ocedila. Ko je prišel racati, mu je iz starega krila sešla suknjica. Tako je preživel detinstvo leta med kurami, ovčami in domačim psom Sultanom, večino leta v prostornem kmečkem dvorišču. Ko je dopolnil pet let, je moral s pastirico Meto na gnojno, da se priuči tega posla. Čez dve leti je pa že sam čuval krave, juhe, telice, in vole ter pol du-

cata ovac na vaški gmajni. Šimen je trdil, da so bila to najlepša leta njegovega življenja. Ko pa mu je gospodar kupil prvo kajgasto obleko in čevlje (Urša je je za silo oblačila vasi), je bil pripravljen na vsa črna dela. Ne smem pozabiti, da je bil dostikrat tepen, ker mu očenaš in gnaša Marija niso hoteli v možgane.

Ko je doživel sedemnajst pomlad, se mu je zdelo, da bi mu gospodar le moral dati kakšne krajcarje za trdo delo. Ko je gospodarju to omenil, je nadrl: »Kaj, toliko let sem te zotral, najprvo tisto odstolu, potem se bova menila o lonu.« Šimen pa je bil drugih misli, vzela ga je noč. Večkrat je slisal kako dobro zaslužijo rudarji v Trbovljah, pognel je tja. »Trdo smo delali, po dvanajst ur na dan, pa boljše je že bilo kot pri kmetu. Čez eno leto sem imel že štofast gvan, zelen lajbec in krivduša na klobuku.« mi je pravil. Tako je Šimen rudaril v Trbovljah, v Leobnu in na Madžarskem dolgo leta. Materi Urši je poslal večših kak goldinar drugo je

šlo »vase in nase« kakor se je izrazil. Skoraj štirideset let je gural in nazadnje omagal. Ker je plačeval v takratni »Bruderlade«, so mu priznali štiri goldinarje pokojnine. Vrnil se je v domači kraj. Mati Urša je že davno prej umrla. Svoji ni imel: Za štiri goldinarje pa se ni dalo živeti. Šimen je še delal, kolikor je imel moči, pri premožnejših kmetih, jedel, kar so mu dali, spal poleti po seniku, pozimi po hlevih. Kadar je dobil pokojnino, si je privoščil kaj boljšega in bil nekaj dni dobre volje, tudi malo okrogel in korajžen. Kdo bi mu zametil, saj je bila pokojnina le kaplja z bogatinove mize, ga štiridesetletno garanje. Ko je še bolj opešal, se je potikal s čulo od hiše do hiše, sebišmi ljudje pa so mu po navadi še tiste goldinarje izmolili, kadar jih je dobil.

Nekje zime se je privlekel na večer do Trentovega hleva, legal v stelo, zjutraj pa so ga našli tudega. Zalostna zgodba, ki ni bila edina med vsemi »hlanici Jernjela, starimi pensionisti J. B.

Volivci — proizvajalci: do 10. septembra ugotovite pri vaši upravi, če ste vpisani v seznam proizvajalcev

trgovsko in uvozno podjetje z železnino, tehničnim in gradbenim materialom
LJUBLJANA, Parmova 33
ZELEZNINA IN KOVINSKI IZDELKI OPORNE KOLESA, SIVALNI STROJI
GRADBENI MATERIAL
SANITARNI IN INSTALACIJSKI MATERIAL
UVOZ

Priporoča se s sortirano zalogo, solidno posrežbo in konkurenčnimi cenami.

Deset let Okrajne združne zveze Novo mesto in razvoj združništva na Dolenjskem

Spomladi in poleti 1947 je bilo po Inicijativnem združenju Slovenije v tedanjem novomeškem okraju ustanovljenih 8 Nabavno-prodajnih združenj — Naproz — in sicer: Novo mesto, Straža, Sentjernej, Del. Toplice, Šmarjeta, Žužemberk, Mirna peč in Skočjan z 21 poslovalnicami, 2 obrtnimi odseki in 5.274 člani.

Vzporedno z ustanavljanjem Naproz se je osnovalo tudi 9 živinorejskih združenj, 11 obnovitvenih združenj, 2 strojni združenja in ribarska združenja.

Na ustanovnih obnih zborih Naproz se je pokazala potreba po ustanovitvi okrajnega združnega centra, to je organizacije, katere cilji in naloge bi vplivali na razvoj združenj v širšem obsegu kot do tedaj. Različni obliki združnega gospodarstva po načelih socialističnega poslovanja.

Ustanovni obni zbor tedanje Okrajne poslovne zveze je bil 12. avgusta 1947 s 68 delegati z območja Naproz — ustanoviteljice. Iz sprejetih pravil, po katerih je razvidno, da je bila že v začetku podana osnovna skrb in naloga: usposabljanje članice — združenj v enotnem poslovanju za odkup kmetijskih pridelkov, oskrbovati kmetijske prebivalstvo z industrijskim blagom, poskrbeti za odkup, si prizadevati za vzgojo in pravilno razmestitev združnih kadrov ter jih strokovno dvigati s prirejanjem tečajev, predavanj in delovnih konferenc in obenem skrbeti za splošno vzgojo združnikov. V prvi dobi svojega obstoja je torej OPZ v glavnem izvajala plansko-komercialne in organizacijsko-instruktorske naloge z ustreznimi referati, posebej pa je imela oddelek za nakup in posredovanje.

Velik korak v združništvo

V letu 1948 je OPZ usmerila svoje delo v decentralizacijo Naproz in njihovo preimenovanje v kmetijske združenja, sprito novega poudarka vloge in značaja naših združenj; to je bil prehod iz ozke, dosedaj le trgovske dejavnosti v pravo smer in naloge kmetijskega združništva — v pospeševanje kmetijske proizvodnje.

Tako je iz prvotnih 8 Naproz nastalo do spomladi 1948 leta 30 samostojnih KZ z 41 poslovalnicami, 10 obrtnimi odseki in 6.112 člani.

Tudi OPZ se je preimenovala

Združna misel raste v širino in globino

Nadaljnja decentralizacija KZ je sledila v letu 1949, ko smo na našem območju imeli 43 samostojnih KZ s 48 poslovalnicami, 6 obrtnimi odseki, 31 pospeševalnimi odseki, 10 strojnimi odseki in 8.139 člani. To je bil velik razmah v razširitev združništva in je tedaj kmetijsko združništvo zajelo skoraj sleherni našo vas. Odkup kmetijskih pridelkov, glavne živine, vseh vrst gozdnih sadežev in zdravilnih zelišč je potekal izključno preko KZ. Z osnovanjem pospeševalnih odsekov pa se je večal interes združnikov za višji hektarski donos.

V sklopu OZKZ je bilo osnovano Trgovsko in lesno odkupno podjetje, ki je združenj posredovalo oddajo in vnovčevanje kmetijskih pridelkov in lesa ter nabavo potrošnega materiala, gnojil, semen, kmetijskih strojev in orodij.

V tem obdobju se v našem okraju pojavljajo tudi kmetijsko-obdelovalne združenja, kot prva KDZ Orehovica, in 14 združnih ekonomij v okviru KZ. Ta čas predstavlja že trdnjše temelje socializacije naše vasi.

Sprito tega je tudi OZKZ morala vzpostaviti nove oddelke z ločenimi referati iz produkcije, obrti, odkupa in trgovine, osnovala je tudi disciplinsko sodišče. Za vzgojo združnih uslužbencev je prirejala 3—6-mesečne in tudi krajše poslovne in književne tečaje, na novo pa je uvedla krajsje tečaje iz kmetijskih panog zlasti iz živinoreje, mlekarstva, semenogojstva in sadjarstva za člane kmetijskih

zvezj je nastala potreba po osnovanju pospeševalnih strokovnih odborov v sklopu OZZ po posameznih panogah kmetijstva, poleg že obstoječih tudi referat za mehanizacijo, ker je bilo v tem času na razpolago dovolj družbenih sredstev kot kreditov za

nabavo kmetijskih strojev in traktorjev, kar se KZ popolnoma izkoristile. Ustanovljeno je bilo samostojno Združno trgovsko podjetje z istimi nalogami kot bivši odkupni in trgovski oddelek, le s širšim poslovanjem.

Zrasli so veliki združni objekti

V nadaljnji dobi delovanja OZZ je bilo s spojitvami in ukinitvami KZ stanje v letu 1953 sledeče: 35 samostojnih KZ z 8.649 člani in 4 KDZ.

Se obstoječe KZ so svojo gospodarsko dejavnost močno utrdile, razvijale svoje pospeševalne odseke in s tem povečale navezanost kmetov na svojo združenjo. Obstojalo je tudi še 15 ZE, ki so začele uvajati svoj gospodarski račun.

OZZ je začela tudi z velikimi investicijskimi gradnjami. Pospeševalna Trška gora je nastala iz bivših KDZ Otočec in Trška gora. V splošni potrebi zaradi slabega stanja vinogradništva je v to vinogradniško področje OZZ vložila večje investicije za ureditev matičnjaka in silnice z nadeji.

Viktor ZUPANČIČ, predsednik OZZ Novo mesto

Zdruge so postale nosilke kmetijskega napredka na vasi

Občni zbor OZZ v letu 1955 je bil v času teritorialno-upravne razdelitve, oziroma spojitve okrajno Novo mesto in Crnomelj v eno zvezo komun. Ukiniti in pripojiti se je z vsemi svojimi članicami OZZ Crnomelj k OZZ Novo mesto. Tudi del bivšega krškega okraja s 3 KZ in 1 specializirano združenje, to je Vinarsko združenje v Kostanjevici, je bil pripojen OZZ Novo mesto, del Suhe krajine in Bele krajine s skupno 4 KZ pa se je pripojil takratnemu OZZ Kočevje in Ljubljana okolica.

Tako je OZZ zajemala 43 KZ z 10.461 člani in 1 specializirano združenje. Povečali in okrepiili so se pospeševalni odseki KZ, ki jih je bilo takrat 83. KZ so dejansko postale nosilke kmetijskega napredka na vasi in začele pritegovati v svoje pospeševalne odbore po raznih panogah vse večje število kmetov-združnikov. Vodilno dejavnost je še vedno predstavljala živinoreja, pa tudi poljedelstvo, sadjarstvo in vinogradništvo se je začelo bolj uveljavljati, na novo so ustanovili čebelarstvo odseke, žene združnice pa so z raznimi ukrepi v drobnih proizvodnjah od mlekarstva preko perutninarstva ter gospodinjstva tudi že pokazale napredek. Finančni učinek združenj je iz leta v leto narastal, zruge združenj so se manjšale. Kritično gospodarsko stanje nekaterih KZ je bilo razlog za njih ukinitve. Revizijska služba je vedno globlje posegala v gospodarsko stvarnost združenj, odkrivala nepravilnosti in jih sproti odstranjevala ter podajala točne analize o tem, ali so podani gospodarski pogoji za obstoj KZ.

Kmetijsko združništvo je v okviru komun in komunale skupnosti pridobilo še pomembnejšo vlogo v samoupravljanju. Na pobudo in s pomočjo upravnega odbora OZZ je bilo v

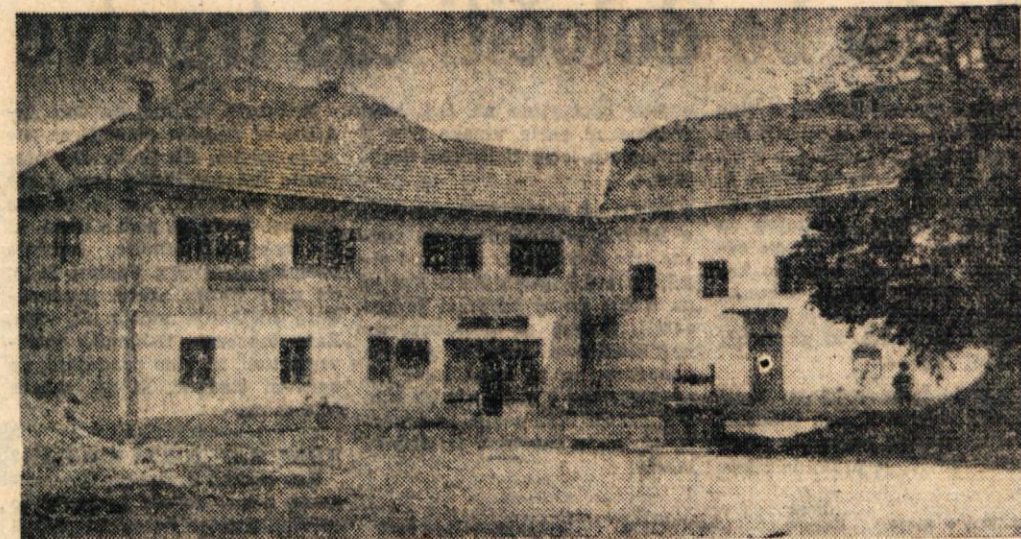
menom, da bo posvetilo proizvodnjo kakovostni trdni material za potrebe obnove dolenskega vinogradništva. Hkrati so bili izdelani tudi načrti za zgraditev vinske kleti s predelavo grozdja, graditi se pa ni začelo, ker je treba prej vsaj delno obnoviti vinograde.

Združna mlekarstva. S pospeševanjem živinoreje je nastajalo vprašanje, kam z mlekom. Predvse mlekarne v Sentrupertu, Sentlovcu in na Dragi so bile le tehnično zastarele in nesposobne za sodobno predelavo večjih količin. Vse te potrebe so narokovale zgraditev nove mlekarne, ki jo je OZZ začela graditi s pomočjo UNICEF. S tem so

Reorganizacija KDZ

V letu 1954 je bila ena najvažnejših nalog upravnega odbora OZZ reorganizacija KDZ in združnih posestev. Vse KDZ so bile v celoti ukinitve, ker niso imele gospodarskih pogojev za nadaljnji obstoj, pri združenjih pa sta ostali še dve ekonomiji.

Tedaj je imela OZZ 34 članice — KZ s 50 poslovalnicami in 8.227 članov. Pri združenjih je delovalo 73 pospeševalnih odsekov, in 14 obrtno-uslužnostnih obratov. V okviru revizijske službe so se v združenjih odkrivala razna manipulacije in primanjkljaji, ki so za vsa leta nazaj povzročili ogromno gospodarsko škodo. Krivci so bili predani sodišču. Občni zbor KZ so postajali živahniji v razprayah gospodarskega značaja. Volitve upravnih

Združni dom v DRAGATUŠU je med najlepšimi združnimi domovi v našem okraju.

dani pogoji za uspešno vzrejo dobrih mlekaric in za dvig živinoreje sploh.

OZZ je bila tudi investitor podjetja Agroservis za kmetijsko mehanizacijo. Ker objekt za sedanje potrebe še ni bil dovolj izkoriščen, se je dejavnost Agroservisa razširila v montažo poltovornih avtomobilov, ki tudi služijo prometu s kmetijskimi pridelki in je po njih veliko povpraševanje.

Dograjenih je bilo tudi 12 Združnih domov in izročenih svojemu namenu.

Vloga poslovnih zvez

V tem času je vpravi odbor seveda tudi temeljito proučeval potrebe o formiranju poslovnih zvez tako kmetijsko-proizvajalnih kot gospodarsko poslovnih, kot bistvenega dopnila k združni organizaciji. Poslovne zveze naj bi prevzele vse naloge neposredno operativnega značaja in organizacijo kmetijske proizvodnje v povezavi z blagovnim prometom. Nastali so obrisi prvih poslovnih zvez, to je pripravila za ustanovitev Kmetijske proizvodne zveze v Crnomlju in Gospodarske poslovne zveze v Novem mestu.

Utrditev organizacijskih oblik

Zadnje obdobje do spomladi 1957 leta, ko je OZZ zajemala 40 KZ in 1 specializirano združenje z 10.691 člani, je z ozirom na dozele pogoje postavilo združništvo trdnjše oblike organizacije kmetijskega proizvodnega pospeševanja, kar so omogočili skladi KZ, ki so se črpali namensko, organizacijsko usposobljena vodstva združenj za upravljanje z združnim premoženjem ter razpoložljiva družbena sredstva v obliki dolgoročnih investicijskih kreditov in kratkoročnih kreditov za reprodukcijski material. Pri tem moramo poudariti tudi pravilno razumevanje in poslovanje Združne hranilnice in posojilnice za smotno razdeljevanje združnih sredstev in ureditev ažurnega funkcioniranja finančne službe v združenjih.

Dosedanja oblika kmetijske pospeševalne službe je na številnih primerih demonstracij, poskusov v semenski in rodovniški panogi, asanacij in obnove sa-

10.691 članov

V vseh obdobjih obstoja naših združenj je članstvo nihalno med 5.000—10.000, letos je številčno naraslo na 10.691 in s tem doseglo svoj višek. Tudi značaj združnega članstva se je prečistil. Vsi člani, ki niso imeli zanimanja za združno življenje, so odpadli, na novo pa so pristopili člani iz vrst kmetov, ki zastopajo v združenjih 97% vsega članstva. S svojimi članstvom zajemajo naše združenje 9.136 kmetijskih gospodarstev, kar pomeni 70% vseh gospodarstev v okraju.

Združenja so začele poslovati brez premoženja s krediti iz združnih sredstev, v obdobju 10 let pa je njihovo premoženje naraslo na 280 milijonov, pro-

met združenj pa znaša letno povprečno dve in pol milijardi dinarjev.

Tako uspešno gospodarsko rast je združenj omogočila naša oblast, ki s vso pomočjo in razumevanjem posega v njihov razvoj. Z združnim premoženjem upravljajo združniki in z gospodarskimi programi določajo razvoj posamezne dejavnosti na območju združenj ali občin. Ob lastnih proizvodnih sredstvih, ki ustvarjajo nove odnose v naprednem kmetijstvu, se tudi za združnikom odpira boljša perspektiva, ki omogoča in zahteva, da se kmet izklopi iz zaostalosti in da pod novimi pogoji doseže višjo življenjsko raven.

Bogati sadovi desetletnega truda in dela

Iz vsega navedenega je razvidno, da je bil v posameznih razdobjih razvoj OZZ in vzporedno z njim razvoj KZ zelo pester. Če po prvi dobi ustanavljanja združenj, pretežno potrošniškega značaja, se je začelo reševati aktualno vprašanje prave smeri združnega poslovanja, to je preimenovanje Naproz v KZ, in organiziranje pospeševalnih odsekov, ki predstavljajo vsa leta osrednjo točko v združnem življenju. S sistematičnim delom utrjevanja pospeševalnih odsekov je kmetijsko pospeševalna služba postala realna opora vsi binim in obliki dela našemu kmetijskemu združništvu.

Vzporedno s tem je bilo tudi na kulturnoprosvetnem področju tako za člane upravnih odborov, nadzornih odborov, člane

vinogradništva je v večjih nasadih, kjer se lahko izvaja sodobna agrotehnika, ki omogoča kvaliteto in zadostno proizvodnjo ter donosnost takega objekta.

Upravni odbor OZZ je imel težke naloge, da vsakič vse potrebe z razpoložljivimi sredstvi družbenih imovine in v reševanju dnevnih problemov pospeševanja kmetijske službe v povezavi s finančnimi vprašanji KZ ter združnih podjetij, od katerih je Združna mlekarstva kot važen činilec za dvig živinoreje na Dolenjskem predstavljala posebne težave v poslovanju z ozirom na njeno pasivno stanje v začetku njenega obratovanja.

Porast združnih sredstev

Občni zbor OZZ spomladi leta 1956 je ugotovil, da so KZ v svojem razvoju dosegle lepe uspehe pri krepitvi družbenih in proizvodnih sredstev, vendar pri socializaciji vasi še niso v zadostni meri odigrale svoje temeljne vloge, če upoštevamo, da so se fondi družbenih sredstev, to je predvsem regresi na stroje, umetna gnojila, semensko blago in zaščitna sredstva, dajala v korist individualnega kmeta.

V tem času je OZZ zajemala v svoje članstvo 42 KZ in 1 specializirano združenje z 11.488 člani. Porast članstva je dokaz pravilnega vodenja združne politike in zaupanja kmeta v svojo združenjo. Združna sredstva so se iz leta v leto večala in s posredovanjem ter sodočenjem združnikov na obnih zborih, ob sprejemanju gospodarskih programov razdelila v najkoristnejšo smer gospodarstva za območje KZ.

Uvajanje sodobnih metod v kmetijstvo

Kmetijska postaja v sklopu OZZ je s svojimi strokovnimi odbori in strokovnjaki ob podpori upravnega odbora dosegla prav lepe rezultate v uvajanju raznih akcij s sodobnimi metodami v živinoreji, poljedelstvu in sadjarstvu ter vinogradništvu pa tudi v drobnih proizvodnjah. Ta namen je bilo izdanih ogromno družbenih sredstev kot dotacij in kreditov za gradnjo gnojilnih jam, gnojilnih silosov, za obnovo sadjarstva in vinogradništva, za selekcijo živinoreje in prakičereje, za semensko in poskusno dejavnost v rajoniranih in selekcioniranih sortah poljedelskih kultur, za ureditev vzornih vrtov in valilnih središč kokosi štajerske pame. V tej dobi nastajajo tudi prvi objekti strnjene obnove nasadov z več lastniki-združniki, ki razumejo perspektivo socialistične preobrazbe vasi in vedo, da je bodočnost sadjarstva in

Jesen prihaja; čas je, da se za novo setev temeljito pripravimo. V splošnem smo bili z letošnjo žetvijo navzlic smegu in delni v maju in suši v juliju še kar zadovoljni. Se vedno pa velja staro pravilo: »Kar si sejal, to boš želel«.

Vsako leto beremo v časopisih članke in navodila za pravilno pripravo zemlje, semen in gnojil. Kdor se po teh navodilih in nasvetih ravna, sebi pomaga. Mnogo naših kmetovalcev pa začet se vedno na hitro opravi, pozno in površno. Ko pa ni pridelka, zvrčajo krivdo na vse, če nase ne.

Sedaj pa nekaj navodil za jesensko setev: oziroma sejemo po pospravljenih okopavinah, ki smo jih obilo gnojili s hlevskim in umetnim gnojem. Najprej pospravimo krompir, tako zemlja je najprikladnejša za zgodnjo setev. Tudi starina po detelji naj bi se pravočasno preorala, ker ima na primer rž rada že uležano, ne preveč sveže zorano, rahlo zemljo. Tudi slabe košenice, stelnike ali travnike lahko preoramo in pripravimo za setev rži.

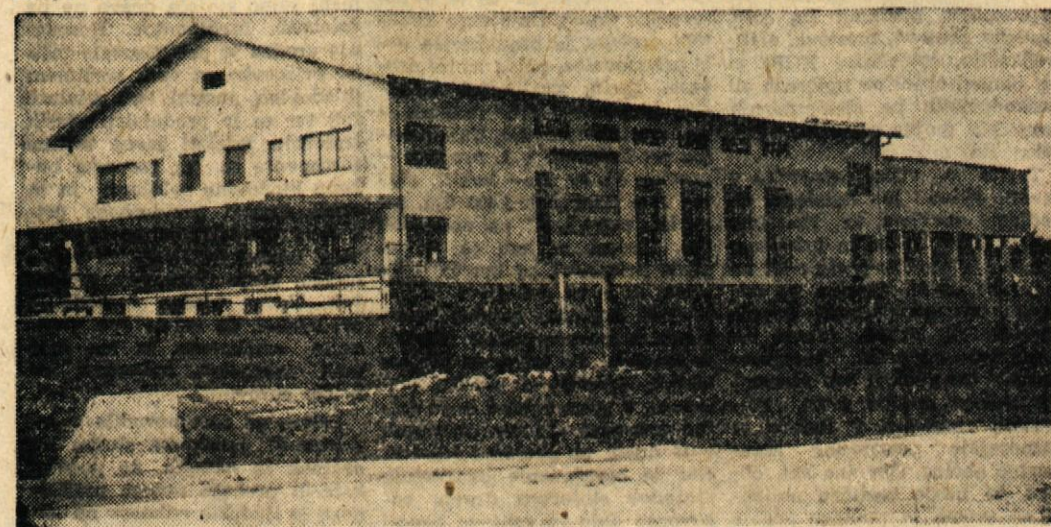
Za jčmen in pšenico zorjemo njive po koruzi ali pest. Hlevski gnojil si v glavnem prihranimo za zimsko gnojenje in oranje, za spomladansko setev okopavin

PRIPRAVIMO SE NA SETEV

In koruze. Po okopavinah ostane v zemlji še vedno dovolj humusa — črne prsti — za uspešno kalitev in jesenski razvoj ozimskih korenin. Le tam, kjer je bilo slabo gnojeno, dodamo zemlji tudi umetna gnojila, ki jih potrosimo po celih brazdah in nato površje njihove temeljitro prebrnamo. Dobro je dati na 1 ha do 200 kg apnenega dušika, 250 kg kalijeve soli in spomladi še do 300 kg rudninskega superfosfata. Mešanega gnojila nistrosfatska potrosimo 400—500 kg na 1 ha. Če imamo Tomasovo šlindro je uporabimo namesto superfosfata. Z dušičnim gnojlom gnojimo spomladi, kakor pač razvoj posevka kaže potrebo, kar spoznamo po zeleni ali bledi barvi listja. Gnojimo s čiškim solitrom ali nitromonkalom (100—200 kg na 1 ha). Tako smo zemljo dobro pripravili, plevel z branjem izkoplje in odstranjuje, da bo seme prišlo v čisto zemljo.

Za seme smo si pripravili tiste sorte žit, ki so v okolici dala največji pridelek in jih je priklajeno semensko komisija. Kmetijske združenja pa bi morale vsa ta žita zjeti in jih kmetovalcem dobaviti. Pri vsaki KZ so žitni čistilniki ali trierji; t naj bi takoj stopili v delo in s pomočjo aktivov združnikov ali obiskovalcev zimskih kmetijskih šol organizirali neopretno čiščenje semenskih žit. To naj bi bilo v vsaki vasi, hkrati pa naj bi se vse seme na razkuževalnih bobničkih proti prašni rneti razkužilo. Ne bi se smelo dogajati, da nekateri nemarni v zadnjih dneh pred setvijo stopijo v kašo, napolnijo vreče s semenom polnim ljuške, kokolija, grašice, slatca itd. in na slabo zorano, perenke polno njivo po brazdah na hitro posejejo in le enkrat površno zabranajo. Tako delo se ob žetvi hudo ma-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Med najpomembnejšimi združnimi objekti na Dolenjskem je ZADRŽNA MLEKARNA v Novem mestu.

Treba bo določiti čas trgatve Pripravimo se na setev Za dom, družino in gospodinjstvo

Po čl. 6 novega Zakona o vinu (Uradni list SRS št. 31/57), »trgati grozdje za predelavo v vino ni dovoljena pred dnem, ki ga za to določi svet občinskega ljudskega odbora, pristojen za kmetijstvo«. Člen 58 istega zakona pa pravi: »Z denarno kaznijo do 20.000 din se kaznuje, kdor trga grozdje za predelavo v vino pred dnem, ki ga določi pristojni organ«.

Ko bodo sedaj pristojni sveti za kmetijstvo občinskih ljudskih odborov odločali na svojih sejah o času trgatve, je prav, da člane

svetov opozorimo na čas, kdaj posamezne sorte vinske trte v normalnih letih fiziološko dozorejo.

VAŽNE SO ZRELOSTNE DOBE v katerih posamezne sorte vinske trte dozorejo. O tem smo pisali že lani v našem listu. Ker so pa ljudje na to povečini že pozabili, imamo za potrebno, da najvažnejše o zorenju grozdja ponovimo, in to le za sorte, ki so razširjene v naših vinogradih. V katerem času zorijo posamezne sorte, je razvidno iz sledeče tabele:

Iz tabele vidimo, da časa trgatve ni mogoče določiti za vse sorte enako. Če je ta čas prepozno določen, bodo rane sorte začele propadati, če je pa čas zgodnji, bodo pa pozne sorte, ki so itak nekalitne, nabrale preveliko sladkorja. Vedimo še to, da novi vinski zakon prepoveduje sladkanje mošta ali vina. Zato moramo računati, predvsem tisti, ki vino prodajajo, na naravni sladkor, ki ga nabere trta sama.

KDAJ NAJ TOREJ TRGAMO?

Ker imamo v vinogradih velika množica sort, bi se splošna trgati ne smela pričeti pred koncem septembra. Od sredine septembra dalje bi pobrali v takolimenovani predtrgati v portugalico in žlahtino ter radgonsko ranino (kdor jo ima), drugih sort pa ne. Vremenoslovci nam tudi napovedujejo lepo jesen in zaradi tega vsekar kaže s trgati do oktobra. Če tu in tam razpoka kakšna jagoda, je to še zmeraj manjša škoda, kot pa trgati nezrelo grozdje in potem pridelati slabo vino.

Doberšek Tit

Dietična kuhinja

Po izjavah naših zdravstvenih delavcev je zadnja leta opaziti občuten porast črevesnih boleznih. Zato bo knjižica »Dietična kuhinja« za bolnike, ki imajo simptome črevesnih boleznih, dale zdravstvena navodila, hkrati pa navaja po 10 jedilnikov za akutni in kronični črevesni katar in zaprtje, nevedno pomembna pripomoček pri zdravljenju teh boleznih.

Za jedi, ki jih vsebujejo posamezni jedilniki, je v knjižici več kot 200 receptov s preračunano kalorično in kalorično vrednostjo, tako da se je bo brez skrbi za zdravje lahko posluževali sleherni črevesni bolnik.

Mimo vsega omenjenega boste našli v knjižici še razlago nekaterih kuharskih izrazov in splošna navodila za pripravo dietne hrane pri črevesnih boleznih, ki se zlasti glede uporabe maščob zelo razlikuje od priprave hrane za zdrave ljudi.

Knjižica obsega 96 strani in stane samo 150 din. Spisala sta jo dr. Mira Rosina in Jožica Pirč, izdala pa Centralni Zavod za napredek gospodinjstva.

(Prenos s 3. strani)

ščeje in godranje nad žetvijo nič ne pomaga.

Mladi zadržniki bi morali med seboj tekmovali za najvišje hektarske donose; takim nagradno predpisih ne izostanejo.

Čas za jesensko setev je od 20. septembra do 10. oktobra. V višjih legah sejemo zgodaj, da se posevki dobro zakorenijo in obraste, ne pa tako kasno, da ostane posevek, premalo razvit in redek za prezimljanje. Pozni presekvi ostanejo spomladaj redki, vetrovi in sonce zemljo hitro osušijo in posevki se ne zgostijo, ostanejo redki, zato je pri delu slab. Na novo zoranih ali peščenih tleh bi morali setev ročno in strojno poveljati, da se zemlja s semenom bolj sprime. Na žalost pa pri nas valjanje redko vidimo. Lesen valjar bi si lahko vsak sam doma napravil, KZ pa naj bi nabavile železne gladke valjarje, ker so zelo pomembni pri agrotehnikah, posebno tam, kjer se vsa dela na polju strojno opravljajo.

Najuspešnejša je setev s sejalnimi stroji; z njimi pripravimo veliko semena, setev je enakovredna, kalitev hitrejša, dostop zraka in sonca olajšani. Na 1 ha zemlje potrebujemo za seme 150-160 kg rži, 140-180 kg pšenice, 150-170 kg ječmena, pri ročni in pozni setvi pa 180-200 kg na ha. Seje se ob ugodnem vremenu in posevki vzklijo v 8-10 dneh. Ob pogledu na lepo kalico posevke ob jutranji rosi se človeku srce kar zasmije.

Kmetovalci, uspešno na delo!

Franjo Malasek

● OGLASUJE
● V DOLENJSKEM
● LISTU!

Posebna zanimivost za žene na Zagrebškem velesejmu

Zenam, ki nameravajo obiskati Zagrebški velesejem, toplo priporočamo, naj si na Zagrebškem velesejmu ogledajo I. mednarodno razstavo »Družina in gospodinjstvo 1957«, ki jo organizira Glavni odbor Zveze ženskih društev Jugoslavije.

Na razstavi, ki bo odprta od 7.-22. septembra, bo sodelovalo okoli 300 razstavljalcev iz domovine in tujine z najrazličnejšimi novimi in sodobnimi pripomočki, ki ženam-gospodinjstvom olajšajo delo. Posebne aparate in naprave bodo opisovale takozvane »sekspresne« predavanja. Razstava bo sestavljena iz štirih delov: 1. politični del, 2. indirektna pomoč gospodinjstvom, 3. ekonomska gospodinjstva v stanovanju, 4. otroški sejem.

V prvem delu bodo prikazani statistični podatki o zaposlenih ženah, njihovi izobrazbi, njih sodelovanju v javnem življenju, razbremenitvi žena v gospodinjstvu, o položaju žene na vasi ter položaju žene delavke in matere. Posebna skrb bo posvečena položaju žene v družini in porazdelitvi dela obeh zakoncev v nasprotju s mišljenjem, da je za moža sramota, če kaj

koristnega naredi v gospodinjstvu.

V drugem delu razstave bo prikazan pomen uslužnostnih podjetij, raznih servisov in otroških ustanov, čemur v nekaterih naprednih državah že vrsto let posvečajo vso skrb, pri nas pa so komaj v razvoju. O servisih in okviru stanovanjskih skupnosti, katerim se tudi pri nas obeta lepa bodočnost, bo posebej govor na razstavi.

Tretji del razstave bo obsegal prikaz raznih tipov sodobne kuhinje, že vgrajenih v stanovanja in kombiniranih z jedilnim kotičkom, ali starijih, ki se dajo z malo denarja spremeniti v sodobne. Novoporočencem, ki si dom še ustvarjajo, pa bo dobrodošel kotiček »Oprema sodobnega stanovanja«, kjer jim bodo strokovnjaki tudi svetovali in na hitro razložili prednosti takega stanovanja.

V oddelku za pripravo in kuhanje hrane bomo imeli priložnost videti, kako se kuha z najmodernejšimi aparati in pripomočki, ki so nam še malo znani ali pa jih še sploh ne poznamo.

Obilni kotiček bo nedvomno ena najprivlačnejših

točk za mlado in staro, kombiniran bo s sredstvi za vzdrževanje osebne higiene in sodobno kozmetiko.

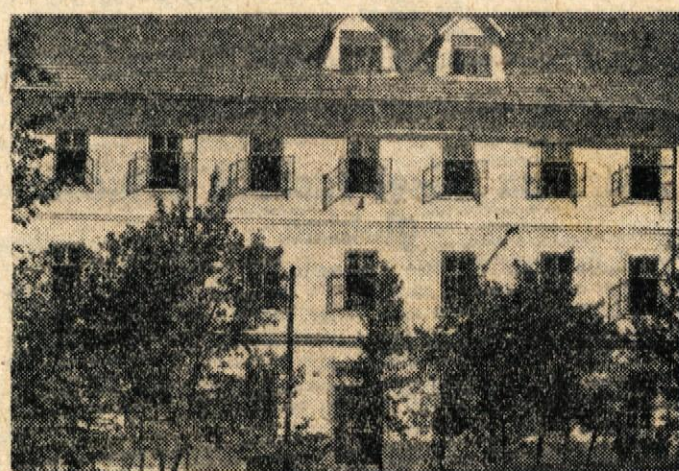
Na otroškem sejmu pa bomo lahko videli vse, kar bi moralo biti v naših trgovinah, pa čestokrat ni. Tako: brezalkoholne pijače, sadne izdelke, bonbone in podobno, otroško konfekcijo, otroško trikotažo, otroško obutev in ostale usnjene proizvode, otroško perilo in nogavice, igrače, otroške sobe in vozičke, otroške športne rekvizite, knjige za otroke, šolske potrebščine itd. Na prostem bodo tudi predstave pionirskih lutk, nastopi otroških zborov in orkestrorv in moderno urejeno otroško igrišče.

Razstava ima velik komercialni pomen in upamo, da bodo trgovci, kar bo lepega in praktičnega, naročili in v trgovinah prodajali. Na licu mesta bodo v maloprodaji vsi razstavljeni izdelki otroškega sejma, kot smo zvedeli, iz propagandnih razlogov, zato lahko upamo, da cene ne bodo previsoke.

Našela sem le najvažnejše oddelke in kotičke, ki bodo tvorili to zanimivo razstavo, poleg teh pa bo še nešteto drugih, prav tako zanimivih in nič manj važnih, zato ne pozabite obiskati Zagrebškega velesejma in te razstave vse, ki boste v tem času potovali v Zagreb.

Ra

Šolarji so spet oprtali torbe

Sola se je začela in dijaki internat »Majde Silc« v Smihelu pri Novem mestu je spet napolnila vesela, učeca se mladina.

okvara, katero je dolgoletna, vztrajna ortopedska telovadba pod strokovnim vodstvom zdravnika-ortopeda lahko spet popravi.

Zalosten primer, ki to trditve potrjuje, je deklica, zdaj že žena, ki je bila med vojno mo, blizirana za pismonošnjo na nekem večjem poštnem uradu. Ze po enem letu te težke službe ji je močno izstopila lopatica, v drugem letu pa je od težke poštarske torbe, ki ji je vsako, dnevno krivila hrbet, ostala za vse življenje grbasta in s tem onesrečena.

Z našimi otroci na srečo se zdalec ni tako hudo. Tudi otroci ne prizna, da je utrujen, ko

odloži aktovko ob prihodu iz šole, a če ga skrbno opazujemo, vidimo, da se drži nekako mlavo, prav kot odrasel, ki mu je kakšno breme preutrudilo roke. — Ker so podeželski otroci še mnogokje precej oddaljeni od šole, je poziv predvsem namenjen njihovim staršem, naj otrokom spet oprtajo aktovke ali nahrbtnike.

Vsi starši tudi želimo, da bi ostale šolarje potrebštinam čim dalj časa lepe. Le pogledimo pa zlasti fante, kaj počenja na poti iz šole: aktovke frče čez cesto, v veže ali fante, da so roke proste za pretep ali kaj drug »podvig«. Drugič spet so »nabojni pri roki« kot orožje za napad; spetoma spravljajo vanje kose starega železa, smole, kresilne kamne in druge predmete, ki imajo čudovito vsestransko uporabno vrednost. Če pa bo aktovka na hrbtu, bo vsemu temu manj izpostavljen.

Posamezni šolarji se sicer sramujejo nositi torbo na hrbtu, to pa le, ker se čutijo v tem izjeme. Če bodo poslej izjemni učenci in učenke, ki jih bodo prenašali v rokah, se tudi naš sin ali hčerka ne bosta protivila, da bi nosila torbo s šolskimi potrebščinami na hrbtu — kot smo jo nekdanj nosili mi. Z. G.

Velik pridelek pšatske rži

Pšenica sorte »Bavarska kraljica« je dala 33 stotov prideka. Antonu Brodarcu v Gribljah

Povprečni pridelek rži je pri nas okrog 11 stotov na hektar, letos pa smo pri poskusu z novo sorto dosegli v Dragomlju vasi 30 stotov. Ta sorta se imenuje pšatska-tetraploidna. V Be. lo krajzno smo jo dobili lani in sicer na kmetijsko posestvo Okljuk, kjer so jo razmnožili. Selekcionirana je bila na posvetu agronomске fakultete na Pšati, odtoč je dobila tudi ime.

Ta sorta rži se znatno razlikuje od drugih sort. Medtem, ko se vse ostale sorte rži med seboj križajo, ta se ne križa z nobeno sorto (cvetni prah, pelod drugih sort rži ne oplodi te sorte). Razlikuje se še po tem, da ni občutljiva na poleganje, četudi jo gnojimo z večjimi količinami hlevskega gnojla in umetnih gnojil. Prenese tudi obilno gnojenje z dušičnimi

čeno od drugih sort v oddaljenosti najmanj 200 metrov. Če pade cvetni prah druge sorte na brazdo te sorte, se ta ne oplodi in lahko ostane klas jalov ali delno jalov-prestreljen. To je ena izmed glavnih značilnosti te sorte. Razlikuje se še po tem, da ni občutljiva na poleganje, četudi jo gnojimo z večjimi količinami hlevskega gnojla in umetnih gnojil. Prenese tudi obilno gnojenje z dušičnimi

Ali je tako prav?

Prav rad obiščem kraje, kjer sem včasih hodil kot partizan, in tako sem nedavno prišel tudi v prijazno vasico Lašče pri Dvoru. Takoj sem opazil na njivi kmetia Tuška tri na pol lomljene križe. Na vprašanje, kaj tisti križi pomenijo, sem dobil odgovor, da so tam pokopani trije partizani. Torej, tovariši bivši partizani, kaj bomo rekli na to, da so se zdaj, leta 1957, kosti naših padlih tovarišev tam, kjer so padli. Edino, kar jim lahko damo, je lep spomin nanje, ne bi pa smeli dovoliti, da se krave pasejo nad njimi in da jih plug vznemirja v zemlji, za katero so dali vse, kar človek lahko da. Kolikor vem so organizacije Zveze borcev organizirale prekop padlih tovarišev v skupne grobnice, posebno če so bili neznanj, mnoge so svoji odpeljali domov in jih pokopali kot zaslu-

Žijo. Te tri naše tovariše so pa vsi pozabili, čeprav so pokopani komaj 10 metrov od ceste. Merhar Polde-Francelj

Volivci: do 10. septembra so vam na vpogled imeniki za volitve v občinske zbornice in zbornice proizvajalcev

Elektrotehna

elektrotehnično podjetje
Ljubljana

Direktor: tel. 32-482. — Uprava: Parmova 33, telefon 30-092, 31-289. — Prodajni oddelek: Kolnikova 12, tel. 30-706, 30-145. — Skladišče: Kolnikova 12, tel. 31-350. — Detaljna trgovina: Titova 23, telefon 21-533, v am nudi ves elektrotehnični material domače in inozemske proizvodnje, elektroinstalacijski material, transformatorje, motorje, žarnice itd.

Novomeški trg 2. septembra

1. septembra je bilo na novomeškem živilskem trgu tako živahno kot že dolgo ne. Polne stojnice in precej »štantov« z volnenimi izdelki in okrasnimi predmeti je napravilo videz zelo dobro založenega trga. Res je bilo zelenjave in vsega dovolj, čeje pa je bilo zelo malo in še ta po 20 din komad, kar je zelo drago za podeželski trg sredi sezone.

Papriko so prodajali po 40 din za kg, paradižnike po 40 din kg, zelje po 40 din kg, peso po 15 din šopek, fižol po 25 in 20 din za kg, slive po 60 din, breskve po 60 in 40 din, jabolka po 45 din, hruške po 60 din, grozdje po 80 in 100 din, smetano po 50 din skodelica, sirčki po 5 din komad, venec čebule od 80 din dalje, peteršilj 10 din šopek, korenje prav tako, par piščancev 380 din, solata 10 din, krom-

pir 20 din kg, mleko 30 din liter, orehi 150 din škrl.

Meso prodajajo še vedno po stari ceni: govedina 240 din, telatna 280 din, svinina 350 din.

V tem tednu nabiramo:

Cvet jesenske reše (100 din), rdeče deteljiče (100 din).

List volčje češnje-beladone (180 din), lapuha — vinogradniškega (60 din), melise (150 din), hribske reše brez pecljev (500 din), maline (40 din).

Rastlino zlate rozge (65 din), materine dušice (45 din), kopitnika s korenino (70 din), hribske reše (260 din), gladišnika (40 din), ptičjege dresna-moravka (40 din), črnobine (80 din), jetičnika (120 din), vodne kreše (140 din).

Korenine kravagve mlečka (100 din), beladone (140 din), malega divjega janeža (350 din), velikega divjega janeža (250 din), gladeža (58 din), baldrijana (280 din).

Plodove bezga (100 din), krhlike (400 din), šipka celesta (50 din), šipkove lusčine (200 din), gloga ali belega trna (33 din), črna trna ali oparnice (30 din), punčkova (800 din).

OBVESTILO! — Nabirajte samo navedena zdravilna zelišča. Cvet jesenske reše bomo odkupovali le, dokler ne bo porabljen, pohiitite z nabiranjem! Korenine velikega in malega divjega janeža naj nabirajo in odkupujejo samo tisti, ki ga dobro poznajo, nepravilno nabranih korenin ne bomo prevzemali.

Novi predpisi v gozdarstvu

Predpisi, ki so doslej urejali gozdarstvo v gozdovih, so bili precej zamotani. Nalagali so mnogo dela oblastnim organom in precej nevednosti lastnikom

gozdov. Tako je moral logar k vsakemu drevesu odnoso panju po trikrat, preden je lastnik les lahko odpeljal iz gozda. Pri vsaki parceli, drugi pri odkazovanju in tretji že žigosanju pri panju. Pri razrodilnosti gozdnih parcel ter številni lastniki niso do delo potokele kajpak nevolji ter večkrat povzročali poškodbe pri obeh prizadetih. Precej zamotano je bilo tudi obračunavanje prispevka v gozdni sklad sprito določene orientacijske ocene. Mnogo ugovorov je povzročil predpis o plačilu gozdnega sklada od lesa za lastno uporabo. Oblastni in predstavniški organi so zato iskali način, ki naj ta postopek poenostavi in prinese lastniku večje olajšave. Ljudska skupščina je po temeljiti obravnavi sprejela več uredb in odlokov, ki naj to uredijo.

Pristojnost izdajanja sečnih dovoljenj je prešla od okrajnega ljudskega odbora na občinski ljudski odbor. Prav tako izdaja odločb in obračun gozdnega sklada. Da se uveljavijo družbeno upravljanje in nadzor, je za izdajo sečnih dovoljenj pristojna posebna komisija, ki jo imenuje ObčLO. Odpravljen je prepopoved odstranitve lesa od panja, dokler ni žigosan, kakor tudi

žigosanje izdelanih sortimentov. Uredba o gozdnem skladu nudi lastnikom gozdov znatne olajšave v primerjavi z dosedanjimi predpisi. Tako je lastnik prost plačila prispevka v gozdni sklad od vsega lesa, ki ga uporabi za lastno potrebo. Poleg tega ni treba plačati prispevka v gozdni sklad od lesa, ki se zamenja za material, ki pri gradnji nadomestni les (n. pr. opeka). Na podlagi prošnje pa se oprosti plačila prispevka v gozdni sklad od lesa, ki se podari za neposredno uporabo pri komunalnih gradnjah (za šole, gasilske domove, mostove, elektrifikacijo, spomenike NOB) in pri obnovi objektov uničenih ali poškodovanih po elementarnih nevarnostih (požar, povodeni, snež, viharj itd.).

Tarifa o višini prispevka v gozdni sklad je določena na podlagi stroškov, ki jih ima lastnik s spravilom in prevozom lesa na železniško postajo ali na žugarski obrat. Stroški so odvisni od oddaljenosti gozdnih parcel in oblike terena ter spravilnih naprav (prometne mreže). Na podlagi teh elementov določa uredba osem vrednostnih razredov, v katere se razporejajo posamezne katastralne občine. Obe žne kat. občine, ki imajo različno oblikovitost terena in različne pogoje za spravilo in prevoz, se razdelijo v več vrednostnih razredov.

Na osnovi teh podatkov je izdelan predlog za k. o. okraja. Novo mesto, po katerem se razvrščajo v 6 vrednostnih razredov. Kvalitetni razred se torej določajo za posamezna področja. Poleg kvalitetnih razredov pa določa uredba tudi kvaliteten razred dreves. Kvalitetni razred drevesa se določa za vsako drevo posebej. Pri tem se upoštevajo premer drevesa, višina in polnoletnost in zdravost ali — kratko povedano — količina kmetičnega in uporabljivega lesa, ki ga bo dalo posamezno drevo. Določanje kvalitete drevesa je najvažnejše delo odkazovalca, poleg izbire drevesa. Tarifa kvalitetnih razredov je namreč zelo različna v posameznih razredih. Tako imamo pri listavcih v I. razredu — premer do 30 cm — kvalit. razred A — prispevek 2.400 din, pri kvalit. razredu C pa samo 850 din. Novost je tudi to, da se plača prispevek od bruto lesne mase, to je od debeljave in vejne, ne glede, kakšne sorte imamo nameravajo lastnik izdelati iz drevesa. Po odkazu prejme lastnik odločbo o plačilu prispevka v gozdni sklad in je dolžan poravnati določen prispevek v 15 dneh, po prejemu odločbe. Ker je ocenjevanje kvalitetnih razredov stojičega drevoja odgovorno delo in zahteva precej prakse in strokovnosti, so bili prirejeni seminarji, na katerih

so se logarji teoretično in praktično pripravili na to delo. Vendar moramo računati, da se bodo tu pa tam še dogajale napake. Posestniki, ki se bodo po prejemu odločbe čutili prizadeti in menili, da je drevo nepravilno klasificirano, se lahko priključijo na ObLO, vendar naj izdelane sortimente ne odpeljejo od panja, da bi mogoče les ponovno premeriti ali oceniti (če drevo še ni posekano) in krivico popraviti.

Kot vidimo, ta predpis bremenja samo stojiče drevo ne pa izdelanih sortimentov. Dosedanja uredba je predpisovala višino prispevka za vsak sortiment (hlodovino, jamski les, celulozo itd.) ter se je prodajalcu včasih izplačalo izdelati manj vredne sortimente (n. pr. namesto bukov hlodovino celulozo) in je dobil (zaradi previsokega prispevka pri boljšem sortimentu) višji iztržek pri slabšem sortimentu, ki je imel nižji prispevek. Nova uredba vzpodbuja prodajalca, da izdela čim vrednejše sortimente, ki mu dajo višji izkupiček, industriji pa boljše surovino.

Izdano so tudi navodila o organizaciji gozdarske službe na občinah in okrajih, na podlagi katerih prehaja mnogo pristojnosti iz ljudskih odborov na občinske ljudske odbore.

Feljan Tom

● NAROČAJTE
● IN SIRITE
● DOLENJSKI LIST!

Raziskovalci ljudske kulture na Dolenjskem

Etnografska skupina v okolici Žužemberka

Naš osrednji Etnografski muzej v Ljubljani dela že vrsto let s svojimi ekipami na terenu. Take etnografske ekipe sestavljajo etnografi iz osrednjega muzeja in drugih naših narodopisnih ustanov: Inštituta za slovensko narodopisje pri Akademiji znanosti in umetnosti, Seminarja za etnologijo na ljubljanski univerzi in Glasbeno-narodopisnega inštituta. V ekipi dela še nekaj risarjev za tehnično in prostoročno risanje. Ekipa je razdeljena na tri delovne skupine, katerih vsaka raziskuje eno izmed področij, v katere razvršča etnografska veda študij ljudske življenja: v skupino za materialno, socialno in duhovno kulturo.

Materialna kultura v etnografiji obravnava človekovo delo in skrb za življenjski obstanek: ljudsko gospodarstvo, trgovino, obrt, lov, kmetijske panoge, prehrano in nošo, vse v prvinski ljudski obliki oz. v obliki, ki so si jo naši ljudje prisvojili. Družbena ali socialna kultura raziskuje medsebojne odnose med ljudmi: razredni odnosi na vasi (bajtariji, gruntarji, najemniki), upravljanje skupne posesti (vase gmajne), testamenti, ljudsko pojmovanje kazni itd. Pod duhovno kulturo razumemo predvsem verovanja in običaje ter

ljudskega gospodarstva: poljedelstva, živinoreje, vinogradništva, drvarstva, raznih ljudskih obrti — trgovine je utrdilo izsledke dosedanjih tovrstnih ekip na Dolenjskem oz. pokazalo nekatere razlikosti in odstopne. Precej podatkov je dal lov, zlasti poljski, past, uporaba živalic, nomenklatura. Raziskovalci ljudskega prava je zaposlilo zlasti poznavanje o odnosih v cehu žužemberških usnarjev. Vraze je na tem območju, zlasti v zvezi z ljudsko medicino, veliko (mora, uroki, kačji pik). Obredni običaji (koledniki) so revni, kar gre deloma na račun ustreznih pripovedovalcev. Z generacij, ki je preminila med drugo vojno in po njej, je izumrlo tudi dosti takih podatkov, kar je občutno na področju materialne kulture, zlasti za ljudsko nošo. Pri raziskovanju ljudskoumetniških del, se je posrečilo odkriti avtorja številnih rezbarij in plastik, ljudskega mojstra Tomaža Drobniča, ki je umrl v Suhi krajini okoli 1890, po rodu pa je bil Bločan. Sedaj bodo zasledovali njegovo delo, v kakšnih oblikah se je javljalo in na kakšnem teritoriju, morebitne posnemovalce in učence ter skušali najti točnejše podatke o njegovem življenju.

Nasproh se mora reči, da je za letošnji teren, zlasti za suho-krajske vasi, etnično pomembna bližina Kočevskega. Najočitnejši vpliv od tam so slike na steklo, ki so v polpretekli dobi med značilnim inventarjem vsake kmečke domačije.

Pri svojem delu je ekipa odkrila mnogo etnografskih predmetov, ki bodo prešli deloma v etnografski oddelk Dolenjskega muzeja v Novem mestu, deloma v centralni muzej v Ljubljani. Med predmeti, za katere je muzej prosil njih lastnike, naj jih do odkupa varujejo, so leseni plugi, pustne kamele, lesene plastike, razni kosi hišne opreme, orodja in delovnih priprav.

Ekipa je pri delu na terenu obiskal prof. dr. Robert Wildhaber, etnograf iz Švice, ki se mudi na študijskem potovanju v naši državi. Profesor Wildhaber je v svoji stroki znanstvenik svetovnega imena. Ureja mednarodno etnografsko bibliografijo, doma v Švici pa je vodja dveh pomembnih ustanov: Museum für Volkskunde Basel in Schweizerische Archiv für Volkskunde. V Žužemberku je prišel kot gost števne akademije znanosti in umetnosti v spremstvu predstavnikov Inštituta za slovensko narodopisje dr. Milka Matičetova in dr. Nika Kurenta. Zanimali se je za metode našega terenskega

delu, ki so bile zanj v marsičem nove. V Sveti namreč ne poznajo kolektivnega raziskovalnega terenskega dela, pač pa je individualno. Ogledal si je milna ob Krki pod Smihelom, ki ga je obdelovala skupina za ljudsko stavbarstvo. Navdušen je bil nad še živim dočim tkanjem na stavbah, ki so mu ga pokazali v Smihelu. V Malem Lipju pa je prof. Wildhaber pogledal kmečko hišo iz sred 18. stol. z vsem onodobnim inventarjem: slike na steklo, miza, stoli, okna na smuk itd.

Kresovanje je star ljudski običaj. Na sliki: v Adlešičih so letos po dolgem času spet kresovali.

Ob zaključku dela je ekipa pripravila v Žužemberku predavanje o slovenski ljudski kulturi. Predaval je ravnatelj Orel in seznanil poslušalce z etnografsko vedo, s predmeti njenega študija in dela na terenu. S številnimi skiptičnimi slikami je predstavil poslušalcem vsa tri delovna področja etnografije: ljudsko materialno, socialno in duhovno kulturo in ob vsakem opozarjal, kakšne značilnosti ima na žužemberškem območju. Ljudje so ga z zanimanjem poslušali in marsikomu je ušlo, da je vmes na glas povedal, kaj on misli o določenih stvari. S tem je ekipa letošnje delo uspešno zaključila in realizacija etnografske študije o Dolenjski je že bližja.

Danica Zupančič

Nenapadalni morski psi

Ob kanadski obali živi posebna vrsta morskih psov, ki ne napadajo ljudi. Leže na površini morja in se ne zmenijo za ljudi. Veliko škodo pa delajo ribičem, ker jim trgajo mreže in razganjajo ribe. Za borbo proti njim ribiči nameščajo na kljun ladje osiljeno rezilo, ki jih med vožnjo nabada in tako uničuje.

ZANIMIVOSTI

Danes, v dobi avtomobilizma, že otroci poznajo znamenite avtomobile. »To je Buick, to Fiat itd.« Oglejmo si nekaj znanih in njihov izvor.

Adler (orel) — ime mu je dal konstruktor Klayer, češ da je njegov avto med drugimi avtomobili kot orel med pticami; Benz — svetovno znana tovarna avtomobilov v Mannheimu. Ime po Carlu Benz, pionirju avtomobilizma; Buick — tako se je pisal nizozemski ustanovitelj ameriške tovarne avtomobilov (1900); Cadillac — priimek ustanovitelja

ameriškega mesta Detroit (1701); Chevrolet — Švicar Louis Chevrolet ustanovitelj tovarne avtomobilov v Detroitu; Citroen — največ francoskih tipov avtomobilov je konstruiral André Citroen; Fiat — Fabbrica Italiana di Automobili Torino. Osnovlo je 1899 dr. Angelli; Ford (Detroit) — po Henryju Fordu, ki je 1903 osnoval največje ameriško društvo za industrijo avtomobilov; Mercedes — tako je bilo ime hčerki avstrijskega generalnega konzula v Nizi (1909) Jellineku; Opel — po tovarnarju Adamu Opelu; Steyr — po istoimenskem mestu v Avstriji.

Umrl je Ollio

Nič koliko ljudi pri nas sta v filmih nasmejala slavna komika ameriškega filma Ollio in Stanlio. Eden od te neločljive filmske dvojice — Ollio, oziroma Oliver Hardy, je nedavno umrl v Kaliforniji. Skoraj eno leto je ležal povsem mrtvouden, pa tudi v težki bolezni mu ni usahnila komičarska žilica. Tako je izjavil nekemu novinarju, da je sedaj, ko je povsem negiben, silno primeren, da bi v filmih igral — spomenike. Svoj čas sta bila Ollio in Stanlio (Stan Laurel) najbolj iskani komičarski par na svetu.

700 leč tehta 1 gram

Znana tovarna optičnih predmetov Carl Zeiss v Jeni, Nemška demokratska republika, izdeluje tudi neke posebne leče, ki so za 1/4 manjše od glavice bučice. 700 takih leč tehta samo

1 gram. Toda navzlic tej svoji res mikroskopski velikosti so te leče izdelane s skrajno natančnostjo, zato so tudi tako dragocene, da po vrednosti ne zaostajajo za elementom radijem, ki je nedvomno najdražja stvar na svetu.

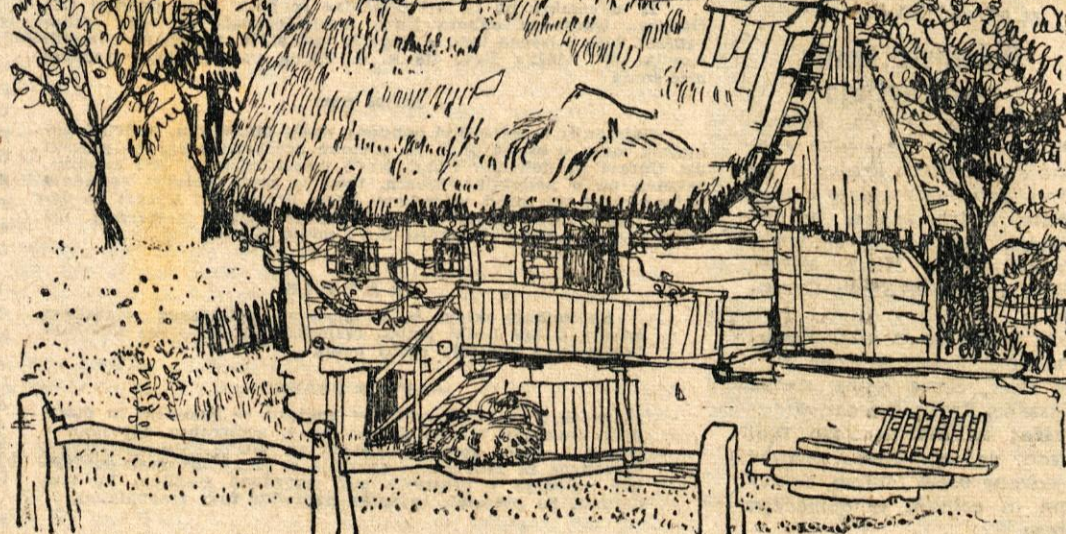
Hkrati s temi najmanjšimi optičnimi stekli izdeluje tovarna Zeiss tudi orjaške leče za astronomske daljnogleda. Nedavno so zgradili teleskop z lečo, ki ima premer dva metra. Samo optični del tega »zvezdogleda« je težak 2700 kg. V tovarni Zeiss, oziroma v tovarnah, ker jih je več skupaj, dela nad 18.000 delavcev.

Oprema za enega vojaka

Teža vojne opreme armad se stalno veča. V Napoleonovi vojski je prišlo na enega vojaka 500 kg opreme, v ameriški armadi v drugi svetovni vojni pa je bilo za vsakega vojaka 18 ton opreme. Teža opreme za eno tankovsko divizijo (okoli 16.000 vojakov) je večja, kot je bila vsa oprema Napoleonove vojske (pol milijona vojakov) s katero je šel nad Rusijo.

Novi naročniki našega lista:

Ivee Janez — Gor. Paha
Boštjan Lojze — Mirna
Pugelj Miha — Drganja sela
Kos Jože — Gorenje Vrhpolje
Mihelič Franc — Koper
Bednar Boris — Reka
Može Alojz — Sombor
Pelko Edvard — Lendava
Stukelj Ivan — Podgrad
Ivančič Anton — Boyes
Hot springs
Krese Josef — Rimling
Pekol Frank — Cleveland
Gorenc Anton — Ratež
Muc Stanko — Čudno selo
Kontec Jože — Lopata
Ivkovič Milan — Biška vas
Sašek Stanko — Potovrh
Kirn Jože — Sentjerne
Černe Franc — Repče
Barle Majda — Gorenji
Podboršt
Barac Vinko — Crikvenica
Bolte Anton — Komarovi
Brezar Janez — Vis
Medle Angele — Skofja Loka

Zdenka Golob-BORČIČ: Stara hiša pri Malem Slatniku.

ČRIPALČOLAN

Charles Dickens

»Bog, pomagaj mi!« je grenko ihtel vzklitklna žena. »Kako smem upati, da bo tuj človek verjel nekaj, kar se celo meni zdi neverjetno? Ali ga boste jutri obiskali, gospod?« je pristavila in nenadoma vstala.

»Nisem rekel, da ga nočem obiskati,« je odgovoril zdravnik, »toda opozarjam vas, da si boste napravili strahotno odgovornost, če boste še naprej odlašali in bo človek umrl!«

»Odgovornost bo na nekoga padla,« je brdiko odgovorila tujka. »Naj bo odgovornost, ki jo prevzamam jaz, še tako velika, pripravljena sem jo sprejeti in odgovarjati zanj.«

»Ker nikogar ne izpostavljam nevarnosti, sprejemajoč vaš poziv,« je nadaljeval zdravnik, »ga bom obiskal, če mi pustite naslov. Ob kateri uri ga bom lahko videl?«

»Ob devetih,« je odgovorila čudna žena.

»Oprostite, da vam stavim vprašanje,« je rekel zdravnik, »toda povejte mi, jeli on sedaj v vaših rokah?«

»Ni.«

»Če bi vam svetoval, kako ga negujte čez noč, bi mi lahko pomagali?«

Zena je brdiko zajokala:

»Ne: ne bi mogla.«

Sprevidel je, da bo težko zvedel kaj več, če nadaljuje pogovor. Hotel priznati občutkom skrivnostne obiskovalke, občutkom, ki jih je spopetela z velikim naporom premagovanja, sedaj pa jih ni imela več v oblasti, je zdravnik ponovil svojo obljubo, da bo prišel jutraj ob domnevnem uri. Ta čudna, nenadana obiskovalka mu je dala naslov, nato pa zapustila hišo prav tako tajinstveno, kakor je prišla.

Razumljivo, da je tako neobičajen obisk precej vznemiril mladega zdravnika

in je veliko premišljeval, čeprav z malo uspeha, o raznih možnih okoliščinah te prihode. Kakor večina ljudi, je večkrat sišal in bral o nenavadnih primerih slutnje smrti za določeno uro, minuto, in potem se je slutnja res uresničila. Za trenutek je pomislil, da gre tudi sedaj za tak pojav, potem ga je pa prebilsnilo, da je v vseh primerih, o katerih je sišal, šlo za osebe, ki so imele slutnjo o svoji smrti. Ta žena je pa govorila o neki drugi osebi, o nekem moškem, in ni bilo mogoče soditi, da so jo sanje ali pa igra domišljije napeljevala, da je s tako grozljivo prepričanostjo govorila o njegovi smrti, ki se približuje.

Ali ni mogoče, da naj bi ta človek bil jutraj ubit in da se je ta žena, sprva soglasna z ubojem, vezana z bogve kakšno prisego, premislila in da se je sedaj, ko zločina ne more preprečiti, odločila, da bo preprečila smrt žrtve, če bo mogoče s pravočasno zagotovitvijo zdravniške pomoči? Mislil, da se to dogaja komaj tri kilometre od prestolnice, je bila preveč fantastična in nora, da bi se vsaj za trenutek mogla ugnezditi v možganih.

Sedaj je zdravnika znova obšla prva misel, da se je ženi zmešalo; ker je bil to edini ustrezen odgovor tej uganki, je trmasto sklenil verjeti, da je čudna tujka nora. Vendar so mu v mislih rojili nekateri dvomi in ga nepretrgoma obtelevati vso dolgo in počasnno budno noč, ko se mu navzlic vsem naporom ni posrečilo, da bi iz svoje razdražene domišljije odgnal — črni pajčolan.

Kraj, skozi katerega je mladi zdravnik jutraj potoval, ni bil tak, da bi ga ohrabril, niti mu ni pregnal občutka strahljivosti in potrtosti sprito nenavaden obiska, na katerega je bil namenjen. Ko je zavil z deželne ceste, ga je peljala pot čez moč-

virje, skozi ovinkaste prehode, kjer je tu pa tam samevala na pol porušena in prazna hiša, čakajoča da se podre in naglo propade v trohobi in zapuščenosti.

Po utrudljivem tavanju v blatu in močvirju, po mnogem vpraševanju o hiši, v katero je bil namenjen in ko je dobil pravo tolko pritošlovnih in nejasnih odgovorov, je mladi zdravnik le prišel do hiše, o kateri so mu rekli, da je cilj njegove poti. Bilo je to majhno, nizko poslopje, zapuščeno in brezupno bolj kot vse, kar jih je dotlej videl. V prvem nadstropju je bilo okno zagrnjeno z rumeno zaveso, polknice v pritrilju so pa bile priprte. Hiša je stala na samem, na ovinko ozke poti, zato od tod ni bilo mogoče videti nobene sosedne hiše.

Ce povemo, da je zdravnik omahoval in odšel nekaj korakov od hiše, predno se je ujunačil in potkal po vratih s tolkalom, nismo povedali nič takega, kar bi naj zbudilo nasmeh bralcu, pa bodi še tako hraber. Londonska policija je bila tiste čase povsem nekaj drugega kot danes. Osamelna predmestja, v času, ko jih obsesteno zidanja in moderniziranja še ni začela povezovati s središčnimi četrtmi mesta, so bila to predmestja pa še posebno zatočišče najbolj pokvarjenih in najhujših lopovov. Celu ulice v najhujših delih Londona so bile takrat zanikrno osvetljene, taki kraji pa, ko je bil ta, so bili ponore docela prepušeni na milost in nemilost luni in zvezdam.

Povrhu moramo še omeniti, da je mladi zdravnik živel nekaj časa v javnih londonskih bolnišnicah, in čeprav v tistem času Bark in Bishop se nista uživala svojega grozljivega slovesa, so mu opazovanja lahko potrdila, s kakšno lahkoto se morejo dogajati strašni zločini, s kakršnimi sta zaslovela Bark in Bishop.

Bodi kakor že, neglede na to, kakšne misli so ga napeljevala, toda res se je obotavljal. Ker je pa bil mlad, odočen in tudi hraber, je pomislil le za trenutek. Jadrno se je vrnil pred hišo in potkal.

Takoj je zaslišal prijetno šepetanje. Kakor bi se nekdo v veži potihlo sporazumeval z nekom v prvem nadstropju. Nato so po golih tleh odjeknili koraki težkih čevljev. Veriga na vratih se je potihlo odprla in na prag je stopil visok črnolasi človek z mrljiško bledim in izčrpanim obrazom.

»Izvolite vstopiti, gospod,« je dejal z zamolklim glasom.

Zdravnik je stopil v vežo; bled človek je znova napel čez vrata verigo in ga popeljal v majhen, zakoten salon na koncu hodnika.

»Sem prišel o pravem času?«

»Prezgodaj!« je odgovoril bledičnik.

Zdravnik se je naglo obrnil, presenečen in ne brez strahu, ki ga ni mogel skriti.

»Izvolite semkaj, gospod,« je dejal človek; očitno je opazil zdravnikov strah.

»Izvolite semkaj, gospod, in bodite prepričani, da vam ne bo čakati niti pet minut.«

Zdravnik je vstopil v sobo. Črnolasi človek je zaprl vrata in ga pustil samega. Usedel se je h kamini, da počaka rezultat svojega prvega poklicnega obiska.

Sedel je komaj nekaj minut, ko je zaslišal bližajoči se voz. Kmalu je voz obstal pred hišo. Odprla so se vrtna vrata, nato je zdravnik ujel stiškan pogovor in zmeden potop korakov po veži in stopnicah, kakor da dva, trije možje neso neko težko breme v prvo nadstropje.

Skripanje stopnic po nekaj trenutkih je javilo, da so možje opravili svoje delo in odhajajo. Vrata so se spet zaprla in zavladala je prejšnja grobna tišina.

Poteklo je še pet minut; zdravnik je pravkar sklenil, da pogleda po hiši in poišče nekoga, da mu bo povedal, po kaj je prišel, ko so se vrata odprla in mu je njegova sinočnja obiskovalka, enako oblečena in s črnim pajčolanom čez obraz, dala znamenje, naj ji sledi. Njena nenavadno visoka postava, hkrati z dejstvom, da ni spregovorila niti besedice, je zdravnika za hip zbudila misel, da je to morebiti možka, preoblečen v žensko. Toda histerično ihtenje pod pajčolanom in krčevita, bolesta drža telesa mu je takoj pregнала to bedasto misel, in pohitel je za njo.

Zena ga je peljala po stopnicah v sobo z ulice in obstala pred vrati, da bi lahko on vstopil prvi. Soba je bila reвно opremljena: jelova skrinja, nekaj stolov in postelja brez draperije, pokrita s staro odejo.

Pičla svetloba, ki je uhajala skozi zastirto okno, je megnila vse stvari v sobi in jim dajala tako enoten ton, da prvi trenutek ni opazil predmeta na postelji. Toda ta predmet je takoj prikoval zdravnikovo pogled nase, ko je žena kakor nora stopila mimo njega in se ob postelji vrgla na kolena.

Zavito v plašni plašč in pokrito s plahto je ležala na postelji zravnano človeško telo, trdo in negibno. Glava in obraz, ki sta kazala, da gre za moškega, sta bila odkrita, razen zavoja, ki je povezovala glavo in brado. Oči je imel zaprte, leva roka mu je visela čez rob postelje in žena jo je držala.

Zdravnik je rahlo odrnil ženo in prijel roko.

»Bog nebeski!« je vzklitnil in nehote izpustil roko. »Mrtve je!«

Zena je planila pokonci in sklenila roke.

11

Pridružili smo se jim, ker smo bili mnenja, da nas zavezniki najbrže ne mislijo prepeljati domov, temveč nas kot sumljive poslati kam v Francijo v internacijo. Naj omenim še, da je prišlo med moštvom in oficirji v jugoslovanski vojski včasih do raznih trenj in preprirov, pri tem tudi do groženj s strani oficirjev, ki so se včasih izrazili: »Le počakajte, da pridemo na parnik, tam boste morali tudi za stranišče prositi dovoljenje!«

Ob neki priložnosti je prišlo tudi do uboja avstrijskega oficirja, ki je posebno črtil tiste, za katere je menil, da so že na strani boljševikov ter jih je vse po vrsti zapiral, mučil in klical na report. Zlasti nekega Srba, Pera Krkaniča, ni mogel trpeti. Toda ta se mu je dobro maščeval. Pri reportu, kjer je stal na hodniku med drugimi boljševiški grešniki tudi Pero, se je ta oficir, ki je dobil vzdevek Svaba, razkoračil in grozil vsem osumljenim, da jih bo korenito kaznoval, če bo treba tudi s smrtjo. Na koncu pa je vprašal Pera: »Je li ovako?« A Krkanič: »Nije tako!« Nato kapetan: »Pa kako je onda, ako nije ovako?« Pero pa je že držal ročaj revolverja ter mu ga nastavljal pod brado rekoč: »Ovako je!« Sprožil je in, ko je kapetan s prestreljeno glavo ležal na tleh, je nastal splošen preplah in panika, se je vse razbežalo skozi vrata in okna, ostal je sam. Potegnil je svojo težko konjeniško sabljo ter na tleh ležečega kapetana vsega po glavi izpresek, češ da bo ja zanesljivo konec z njim. Potem je dal sabljo nazaj v nožnico ter odšel v svojo sobo v kasarni. Vedel je, da tega komanda Kolčakovih čet ne sme izvedeti, sicer bi ga ruski belogardisti obsodili na smrt. Zato se je šel sam prijaviti Čehom, da oni izvršijo preiskavo zaradi dogodka, ker je njim lahko dopovedal, da je ubiti kapetan bil nemškega duha in osvovljen pri vsem moštvu. Čehi ne bi imeli radi razoroževanja jugoslovanske čete, šele na Perovo prigovarjanje, da bo šlo vse gladko, in da bo on poskrbel, da ne pride do trenja, so prišli in našli vse orožje na kupu. Ko so Perovi tovariši češkemu oficirju vse okoliščine in značaj ubitega kapetana dopovedali, niso Čehi ničesar podvezli ne proti njemu ne proti ostalim kavaleristom.

Neki Hrvat, banatski Srb in jaz smo se naveličali čakanja na zavezniške ladje: ločili smo se od čete in se napotili v partizanski oddelk, ki se je nahajal kakih 40 km od Vladivostoka. Sprejeli so nas zelo radi; jaz sem bil tudi oborožen, ostala dva pa ne. Živelimo največ v gozdovih ter se z vajami pripravljali na svoje bodoče naloge. Medtem ko je vsa evropska Rusija bila osvobodena ter so predhodnice Rdeče armade že prišle do Omska, je na daljnem vzhodu oblast bila še v rokah raznih carskih generalov: Semenova, Kolčaka, Kalmikova in von Ungerna, ki so se podobno kot naši belčki zatekli pod varstvo Japoncev, ker so prejšnje zaveznike Čeha in Jugoslovane že izgubili.

Partizani so neprestano dobivali dotok borcev, toda manjkalo je orožja. Poiskati ga je bilo treba tam, kjer je bilo, se pravi pri japonski vojski, ki se je držala mest in vojašnic.

Bilo je pozimi 1920, ko je naš oddelk kakih petdeset boljševikov, napadel japonski bataljon, ki je bil v dveh kasarnah, kakih 70 km od Vladivostoka. Zvečer, malo pred deveto uro, ko so bili Japonci zaposleni s čiščenjem vojne opreme, se je eden naših brez orožja približal stražarju, ki je mislil, da je prišel pripadnik belih, ter ga po rusko pozdravil: »Zdravstvuj ruski!« Naš pa mu odvrne: »Zdravstvuj Japani!« Imel je na sebi vojaški plašč, kapo s kokardo ter je bil kot carski vojak. Naglo je potisnil izpod plašča težko polno ter z njim treščil Japonca po glavi. Takoj se je zvrnil na tla. Vzel mu je puško, ga prebodel, nato zažvižgal nam, da smo naglo vdrli noter. Japonci so bežali skozi okna pritrilnih kasarn, nekateri samo v spodnjem perilu, ker so se že pripravljali spat. Orožje so pustili v sobah, tako da smo imeli bogat plen. Tudi oblek in odev smo si nabrali dovolj, nato pa odšli nazaj v gozd. Zasledovali nas niso. Na enak način smo jih še velikokrat napadli, najraje zvečer pred sončnim zahodom. Začeli smo streljati nanje in gledali, da je sonce njim sijalo naravnost v oči, če so hoteli streljati na nas.

Po malem smo naraščali v večje bojne skupine, prihajali so k nam razni avstrijski in nemški vojni ujetniki, tudi nekaj ameriških in japonskih vojakov socialistov se nam je pridružio.

Ker so nas ruski delavci in železničarji točno obveščali o premikih in pošiljkah orožja, smo se pripravili na napad na vlak. Po zaslugi vlakovnega osebja se je vlak na določenem mestu ustavil, zažvižgal, mi pa smo brž odvezli pošiljko, ki je bila namenjena Kolčaku. Nekoč smo zaplenili štiri tanke, ki so jih poslali Francozi preko morja »gospodu« Kolčaku.

Vso zimo 1920—1921 smo si nabrali toliko orožja raznih vrst, da je vsak novodošli partizan bil primerno oborožen. Ker smo Japonce pošteno nabili, smo prišli do prepričanja, da bi bilo dobro opozoriti jih, da se lahko umaknejo iz Sibirie ter se izognejo popolnemu uničenju. Naš poveljnik, ki je poveljeval med mesti Habarovsk in Vladivostok, je poslal parlamentarce k japonskemu poveljniku v Vladivostok, da jim jamčimo neoviran odhod iz ruskega ozemlja, če ne, se bo med nami razvnela borba v večjem obsegu.